

*Υπουργείο Ανάπτυξης και Επενδύσεων
Ειδική Γραμματεία Διαχείρισης Προγραμμάτων ΕΤΠΑ & ΤΣ
Ειδική Υπηρεσία Διαχείρισης Επιχειρησιακού Προγράμματος
«Ανταγωνιστικότητα, Επιχειρηματικότητα και Καινοτομία»
(ΕΥΔ ΕΠΑνΕΚ)*

Μελέτη με θέμα Σχεδιασμός και οργάνωση των χρηματοδοτικών μέσων στο πλαίσιο του Προγράμματος «Ανταγωνιστικότητα 2021-2027»

Επιτελική Σύνοψη

28 Φεβρουαρίου 2022

Έκδοση 3^η

- Το παρόν Παραδοτέο έχει προετοιμαστεί στο πλαίσιο υλοποίησης του έργου με αντικείμενο «Εκπόνηση Μελέτης με θέμα «Σχεδιασμός και οργάνωση των χρηματοδοτικών μέσων στο πλαίσιο του Προγράμματος «Ανταγωνιστικότητα 2021-2027». σύμφωνα με τη σύμβαση με αρ. 21symv009408638/2021-10-21.
- Το παρόν Παραδοτέο έχει προετοιμαστεί από την «PricewaterhouseCoopers Business Solutions A.E. Ανώνυμη Εταιρεία Παροχής Επιχειρηματικών & Λογιστικών Υπηρεσιών» (PwC) για την αποκλειστική χρήση του Υπουργείου Ανάπτυξης και Επενδύσεων/Ειδική Γραμματεία Διαχείρισης Προγραμμάτων ΕΤΠΑ και ΤΣ /ΕΥΔ ΕΠΑνΕΚ.
- Ο Σύμβουλος δεν αναλαμβάνει καμία αρμοδιότητα ελέγχου, ούτε υποκαθιστά τα εντεταλμένα όργανα ελέγχου βάσει των Εθνικών Κανόνων Ελέγχου από ορκωτό ελεγκτή.
- Ο Σύμβουλος δεν φέρει ευθύνη από τη χρήση των Παραδοτέων για λόγους ελεγκτικούς, λογιστικούς, φορολογικούς, οικονομικούς, νομικούς, κτλ. από τρίτους (για παράδειγμα δημόσιες αρχές, ελεγκτικοί φορείς, κτλ.).
- Το προϊόν αυτής της εργασίας περιορίζεται σε υποστηρικτικές υπηρεσίες που προσφέρονται στην Αναθέτουσα Αρχή.
- Η ευθύνη για τις τελικές αποφάσεις βαρύνει αποκλειστικά την Αναθέτουσα Αρχή. Η PwC δεν λαμβάνει αποφάσεις για θέματα που εμπίπτουν στην αρμοδιότητα της Διοίκησης ή των υπηρεσιακών οργάνων ή των στελεχών της Αναθέτουσας Αρχής.
- Για την υλοποίηση του έργου, θα συλλεχθούν δεδομένα και άλλες σχετικές πληροφορίες μέσω συνεντεύξεων και ερωτηματολογίων με τα ενδιαφερόμενα μέρη, όπως θα συζητηθεί και συμφωνηθεί με την Αναθέτουσα Αρχή. Ο κατάλογος των ερωτηθέντων/ συνεντευξιαζόμενων θα συμφωνηθεί με την Αναθέτουσα Αρχή και η PwC δεν είναι υπεύθυνη για τις δηλώσεις των συνεντεύξεων και την ακρίβειά τους, καθώς αυτές θα ληφθούν ως ακριβείς και αληθείς χωρίς περαιτέρω επαλήθευση
- Ο Σύμβουλος, ουδεμία ευθύνη φέρει για την επεξεργασία στοιχείων που ουδέποτε του υπεβλήθησαν ή του υπεβλήθησαν λανθασμένα ή εκπρόθεσμα.
- Η παρούσα μελέτη ισχύει στο σύνολό της. Η PwC δεν φέρει καμία ευθύνη για ενδεχόμενη κατακερματισμένη χρήση, η οποία μπορεί να οδηγήσει σε εσφαλμένες ερμηνείες.

Πληροφορίες εγγράφου

Αριθμός παραδοτέου:	2
Τίτλος:	Επιτελική Σύνοψη της Μελέτης
Ημερομηνία υποβολής:	28/08/2022
Ονομασία αρχείου:	Π2_ΕΥΔ ΕΠΑνΕΚ_Επιτελική Σύνοψη της Μελέτης_GR&ENG _v3
Έκδοση:	3 ^η Έκδοση
Status:	Υποβλήθηκε

Επιτελική Σύνοψη

Περιεχόμενα

1	Εισαγωγή	4
2	Ανάλυση και αδυναμίες αγοράς	4
3	Ανάλυση υφιστάμενης προσφοράς.....	14
4	Συγχρηματοδοτούμενα Προγράμματα 2021-2027.....	17
5	Προτεινόμενη στρατηγική για χρήση χρηματοδοτικών προϊόντων για την ΠΠ 2021-2027	19
1	Introduction	23
2	Analysis and market failures.....	23
3	Analysis of existing supply.....	30
4	Co-financed Programs 2021-2027.....	32
5	Proposed strategy for the use of financial products for PP 2021-2027.....	32

1 Εισαγωγή

Κατά την προετοιμασία του σχεδιασμού της νέας Προγραμματικής Περιόδου (ΠΠ) του ΕΣΠΑ 2021-2027, θεωρείται αναγκαίος ο ανασχεδιασμός των χρηματοδοτικών μέσων (ΧΜ)¹ και χρηματοδοτικών προϊόντων (ΧΠ)² και η κατάλληλη ευθυγράμμιση των αναπτυξιακών παρεμβάσεων στη χώρα, λαμβάνοντας υπόψη τις τρέχουσες ανάγκες των παραγωγικών κλάδων της ελληνικής οικονομίας. Στα πλαίσια αυτού, κρίνεται σημαντική η διενέργεια αξιολόγησης των δράσεων επιχειρηματικότητας της ΠΠ 2014-2020, η εκτίμηση της προστιθέμενης αξίας των χρηματοδοτούμενων πόρων με τη μορφή χρηματοδοτικών προϊόντων καθώς και ο προσδιορισμός των αναγκών και των προκλήσεων της ανταγωνιστικής ελληνικής επιχειρηματικότητας στο πλαίσιο του νέου ΕΣΠΑ σε συνδυασμό με την διαμόρφωση ενός συνεκτικού σχεδίου στρατηγικής αξιοποίησης τους.

2 Ανάλυση και αδυναμίες αγοράς

Το παρόν κεφάλαιο έχει σκοπό την αποτύπωση μίας σαφούς εικόνας των χαρακτηριστικών της ελληνικής οικονομίας, των αδυναμιών των ΜμΕ ολιστικά, αναλύοντας τις αδυναμίες της αγοράς ως προς την κάλυψη των αναγκών τους σε σχέση με την πρόσβαση στη χρηματοδότηση από την πλευρά της ζήτησης, αλλά και ως προς τις αδυναμίες για την κάλυψη του χρηματοδοτικού κενού στην ελληνική οικονομία. Τα συμπεράσματα αυτά προκύπτουν μέσω έρευνας γραφείου, εμπειρίας του συμβούλου και μέσω διεξαγωγής πρωτογενούς έρευνας.

Συνοπτική ανάλυση οικονομικής κατάστασης των ΜμΕ

- **Μικρές και πολύ μικρές επιχειρήσεις³**
- ❖ Κατά τη διάρκεια της οικονομικής κρίσης, από το 2008 έως το 2014 τα έσοδα των μικρών και πολύ μικρών επιχειρήσεων μειώθηκαν σημαντικά. Ο δείκτης του κύκλου εργασιών των μικρών και πολύ μικρών επιχειρήσεων έφτασε στο χαμηλότερο σημείο το 2012. Το 2012-2014 παρατηρήθηκε σχετική ανάκαμψη στα έσοδα των επιχειρήσεων, ενώ εμφανίστηκε εκ νέου ύφεση στον δείκτη κύκλου εργασίας στο πρώτο εξάμηνο του 2015 λόγω του γενικότερου κλίματος αβεβαιότητας και των περιορισμών των “capital controls” που περιόρισαν την οικονομική δραστηριότητα.

¹ Ενδιάμεσοι φορείς/ οργανισμοί που παρέχουν τα χρηματοδοτικά προϊόντα

² Σύμφωνα με τον κανονισμό της Ευρωπαϊκής επιτροπής τα χρηματοδοτικά προϊόντα καλύπτουν μέτρα που δεν λαμβάνουν τη μορφή επιχορηγήσεων, αλλά χρεωστικών τίτλων (δανείων, εγγυήσεων) ή μετοχικών τίτλων (επενδύσεων καθαρού μετοχικού κεφαλαίου, επενδύσεων οιονεί μετοχικού κεφαλαίου ή άλλων μέσων επιμερισμού των κινδύνων). “Κατευθυντήριες γραμμές σχετικά με τις κρατικές ενισχύσεις για την προώθηση των επενδύσεων χρηματοδότησης επιχειρηματικού κινδύνου”, EC, 2021

³ Μικρές επιχειρήσεις που απασχολούν λιγότερους από 50 εργαζομένους και ο ετήσιος κύκλος εργασιών ή το σύνολο του ετήσιου ισολογισμού δεν υπερβαίνει τα 10 εκατ. €. Πολύ μικρές επιχειρήσεις που απασχολούν λιγότερους από 10 εργαζομένους και ο ετήσιος κύκλος εργασιών ή το σύνολο του ετήσιου ισολογισμού δεν υπερβαίνει τα 2 εκατ. €.

- ❖ Μετά το 2009, οι μικρές και πολύ μικρές επιχειρήσεις παρουσίασαν βελτίωση στον εξαγωγικό προσανατολισμό, ωστόσο συνέχισαν να υστερούν σημαντικά σε σχέση με τις αντίστοιχες ευρωπαϊκές και να στηρίζονται στην εγχώρια ζήτηση.
- ❖ Ακόμη, παρατηρήθηκε μείωση της προστιθέμενης αξίας στις μικρές και πολύ μικρές επιχειρήσεις μέσης-υψηλής τεχνολογίας, αυξάνοντας έτσι τη συγκέντρωση των ΜμΕ σε κλάδους με χαμηλή χρήση τεχνολογίας.
- ❖ Το 2014-2018, η συνολική προστιθέμενη αξία των ΜμΕ αυξήθηκε (11%), με τις μικρές επιχειρήσεις να σημειώνουν άνοδο (26%) και τις πολύ μικρές επιχειρήσεις να παρουσιάζουν πτώση (-12%).
- ❖ Στην πανδημική κρίση, που επήλθε το 2020, σημειώθηκε μείωση στον κύκλο εργασιών, καθώς ο κύκλος εργασιών των μικρών και πολύ μικρών επιχειρήσεων μειώθηκε μεσοσταθμικά κατά 17% το Α' εξάμηνο του 2021. Το αντίστοιχο εξάμηνο του 2020 ο κύκλος εργασιών των μικρών και πολύ μικρών επιχειρήσεων είχε καταγράψει μεσοσταθμική μείωση 40%.⁴

➤ **Μικρομεσαίες επιχειρήσεις⁵**

- ❖ Η συνεχιζόμενη οικονομική κρίση του 2008 είχε προκαλέσει απότομη πτώση στην ελληνική επιχειρηματική οικονομία. Οι περιορισμένες δημόσιες δαπάνες είχαν ως αποτέλεσμα τη μείωση των εισοδημάτων και την συνακόλουθη μείωση των καταναλωτικών δαπανών.
- ❖ Τα παραπάνω συνέβαλαν στη μείωση της προστιθέμενης αξίας των ΜμΕ στην επιχειρηματική οικονομία η οποία μειώθηκε κατά 40% το διάστημα 2008-2014.
- ❖ Η μείωση της εσωτερικής ζήτησης για προϊόντα και υπηρεσίες, που προκάλεσε η οικονομική κρίση λόγω της ελάττωσης του συνολικού διαθέσιμου εισοδήματος και της εγχώριας κατανάλωσης, συμπίεσε τα έσοδα των επιχειρήσεων κατά 30% την περίοδο 2008 - 2013.
- ❖ Η κερδοφορία σε επίπεδο EBITDA μειώθηκε σημαντικά (-50%), ενώ το πάγιο ενεργητικό των μεσαίων επιχειρήσεων την περίοδο 2008 – 2013 μειώθηκε ως αποτέλεσμα των περιορισμένων επενδύσεων.
- ❖ Η υψηλή ανεργία που ξέσπασε στη δεκαετή οικονομική κρίση, έφερε ως αποτέλεσμα την μείωση της απασχόλησης κατά 20%, καθώς η απασχόληση των ΜμΕ μειώθηκε κατά 450.000 άτομα στο διάστημα 2008-2014.
- ❖ Οι επιπτώσεις της πανδημίας ως προς την προστιθέμενη αξία συνέβαλαν στην μείωση (19%) τα έτη 2019-2020.⁶

⁴ Ο αντίκτυπος της πανδημίας στις μικρές επιχειρήσεις, Έκθεση ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ, 2021

⁵ Μεσαίες επιχειρήσεις που απασχολούν λιγότερους από 250 εργαζομένους και των οποίων ο ετήσιος κύκλος εργασιών δεν υπερβαίνει τα 50 εκατ. € ή το σύνολο του ετήσιου ισολογισμού δεν υπερβαίνει τα 43 εκατ. €.

⁶ SBA Fact Sheet, 2020

- ❖ Το 2020, καταγράφηκε επίσης ραγδαία ύφεση στον κύκλο εργασιών των ΜμΕ, καθώς το 60% των επιχειρήσεων δήλωσε πως ο τζίρος τους μειώθηκε πάνω από 40% σε σχέση με την αντίστοιχη περίοδο του προηγούμενου έτους.⁷

Κλαδική επισκόπηση ΜμΕ

- **Μεταποίηση:** Τα μέτρα λιτότητας ως αποτέλεσμα της πολυετούς οικονομικής κρίσης επηρέασαν αρνητικά τον κλάδο της μεταποίησης μεταβάλλοντας την προστιθέμενη αξία του κλάδου κατά -10%. Η κρίση της πανδημίας και οι περιορισμοί που επιβλήθηκαν μείωσαν τον κύκλο εργασιών του δημιουργώντας ανάγκη στήριξης τόσο της ρευστότητας όσο και του λειτουργικού του κόστους.
- **Τουρισμός:** Ο κλάδος του τουρισμού παρά τον υψηλό κατακερματισμό του, αναδείχθηκε ως ο πλέον δυναμικά αναπτυσσόμενος κλάδος της ελληνικής οικονομίας αυξάνοντας σημαντικά τον κύκλο εργασιών του κατά την περίοδο της οικονομικής κρίσης. Από την άλλη πλευρά, η κρίση της πανδημίας ουσιαστικά αδρανοποίησε τον κλάδο ο οποίος εμφανίζει μεγάλη ανάγκη στήριξης. Επιπλέον, σημαντική πρόκληση αποτελεί η περαιτέρω βελτίωση του εθνικού τουριστικού προϊόντος, με στόχο την αύξηση της μέσης δαπάνης ανά επισκέπτη και τη ενίσχυση της προστιθέμενης αξίας του κλάδου.
- **Εμπόριο:** Ήταν ένας από τους τομείς που εμφάνισε μεγάλη μείωση εσόδων την περίοδο της οικονομικής κρίσης λόγω της πτώσης της εσωτερικής ζήτησης. Παρόλα αυτά, ο κλάδος κατάφερε να επανακάμψει την περίοδο 2016-2018 κυρίως λόγω της αύξησης της οικονομικής δραστηριότητας και της εσωτερικής ζήτησης. Η κρίση της πανδημίας δημιούργησε τάση δεισμού στο εσωτερικό του κλάδου. Πιο συγκεκριμένα οι μεγάλες επιχειρήσεις κατάφεραν μέσω του ηλεκτρονικού εμπορίου να περιορίσουν τη μείωση των εσόδων τους, αντίθετα οι μικρότερες επιχειρήσεις επηρεάστηκαν καθολικά από το κλείσιμο των καταστημάτων εμφανίζοντας αυξημένες ανάγκες στήριξης και χρηματοδότησης.
- **Υπηρεσίες:** Ο κλάδος των Υπηρεσιών επηρεάστηκε επίσης σημαντικά από την περιορισμένη εσωτερική ζήτηση την περίοδο της οικονομικής κρίσης, χάνοντας σημαντικά μέρος του κύκλου εργασιών και της προστιθέμενης αξίας του, ενώ κατάφερε να επανακάμψει μερικώς κατά τη περίοδο 2016-2018. Η κρίση της πανδημίας επηρέασε με διαφορετικό τρόπο υποκλάδους των Υπηρεσιών. Πιο συγκεκριμένα, οι επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται στις Μεταφορές εμφάνισαν μεγάλη απώλεια εσόδων και κερδοφορίας λόγω των περιορισμών που επιβλήθηκαν και της μειωμένης τουριστικής κίνησης, αντίθετα επιχειρήσεις Τηλεπικοινωνιών και Πληροφορικής (ΤΠΕ) εμφανίζουν ανάπτυξη και παρουσιάζουν ευκαιρίες για την ανάπτυξη νέων προϊόντων και υπηρεσιών.
- **Κατασκευές:** Οι Κατασκευές αποτελούν τον κλάδο που βρίσκεται στη δυσμενέστερη κατάσταση, καθώς η οικονομική κρίση περιορίσε τα έσοδα και την κερδοφορία τους, ενώ ο κλάδος δεν εμφάνισε σημάδια ανάκαμψης ούτε τη περίοδο 2016-2018. Η κρίση της πανδημίας

⁷ Έρευνα για τις επιπτώσεις της πανδημίας του κορωνοϊού, ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ, 2020

επηρέασε μερικώς το κλάδο καθυστερώντας την υπογραφή συμβάσεων και την ολοκλήρωση έργων.

Χρηματοδότηση ΜμΕ

Παρότι η ελληνική οικονομία στηρίζεται σημαντικά στην λειτουργία των ΜμΕ και παρά τις προοπτικές ανάπτυξής τους, το εγχώριο χρηματοπιστωτικό σύστημα παρουσιάζεται να είναι ανελαστικό ως προς την προσφορά χρηματοδοτικών προϊόντων κυρίως προς τις πολύ μικρές και μικρές επιχειρήσεις, αλλά και προς τις μεσαίες σε αντίθεση με τις μεγάλες επιχειρήσεις. Η δυσχερής πρόσβαση στη χρηματοδότηση αποτελεί τροχοπέδη για τη μεγέθυνση των μεσαίων και μικρών επιχειρήσεων (ΜμΕ) και συνεπώς δυσχεραίνει τη δυνατότητα επενδύσεων και την δημιουργία επιπρόσθετης προστιθέμενης αξίας για το σύνολο της οικονομίας⁸.

Με στόχο την ενίσχυση της οικονομικής δραστηριότητας των επιχειρήσεων κατά την οικονομική κρίση, οι επιχειρήσεις στράφηκαν στην χρηματοδότηση μέσω του τραπεζικού συστήματος. Από τους αιτούντες ένα μικρό ποσοστό έλαβε το πλήρες ποσό του δανείου. Η Ελλάδα στο διάστημα 2008-2014 βρισκόταν σε δυσχερή θέση σε σύγκριση με τις υπόλοιπες χώρες της ΕΕ καθώς σημείωσε ένα από τα μεγαλύτερα ποσοστά απόρριψης στην απόκτηση ΧΠ⁹.

Το 85% των επιχειρήσεων που έλαβε τραπεζικό δάνειο αυτό αξιοποιήθηκε στην κάλυψη του κεφαλαίου κίνησης. Μόνο το 14% των Ελληνικών επιχειρήσεων επένδυσε σε γη, εγκαταστάσεις, εξοπλισμό ή οχήματα.

Τα υψηλά επιτόκια δανεισμού ήταν η μεγαλύτερη αδυναμία του χρηματοπιστωτικού συστήματος για το 2011 καθώς απέτρεψε αρκετές επιχειρήσεις από την αίτηση δανείου. Ακόμα η εκτενής γραφειοκρατία ήταν κύριο πρόβλημα για την απόκτηση τραπεζικού δανείου.

Για την αντιμετώπιση των επιπτώσεων που επέφερε η πανδημική κρίση το 2020 οι επιχειρήσεις εξακολουθούσαν να προτιμούν τον τραπεζικό δανεισμό και τις πιστώσεις ως μέσο ενίσχυσης κατά ένα πολύ μεγάλο ποσοστό σε σύγκριση με το 2019, ενώ στόχος ήταν η ενίσχυση του κεφαλαίου κίνησης περισσότερο από τις επενδυτικές δραστηριότητες. Η Ελλάδα το 2020 σημείωσε το μεγαλύτερο ποσοστό (12%) στη πιθανότητα απόρριψης στη πρόσβαση στη χρηματοδότηση σε σύγκριση με τις υπόλοιπες χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, καθώς οι αδυναμίες στην πρόσβαση της χρηματοδότησης παρέμειναν παρόμοιες με εκείνες που αντιμετώπισαν στην οικονομική κρίση.

Ανάλυση αποτελεσμάτων πρωτογενούς έρευνας

Στην έρευνα έλαβαν μέρος έως τώρα 773 ΜμΕ από όλες τις περιφέρειες και από τους περισσότερους κλάδους δραστηριοποίησης (εξαιρείται ο πρωτογενής τομέας). Η ανάλυση της έρευνας έχει ως σκοπό να διερευνήσει δυσκολία στην εύρεση χρηματοδότησης καθώς και να αναδείξει τις χρηματοδοτικές ανάγκες των ΜμΕ.

⁸ Σχέδιο Ανάπτυξης για την Ελληνική Οικονομία, 2020

⁹ Survey on the Access to Finance for Enterprises, Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα

Η ανάλυση διαρθρώνεται στις εξής ενότητες:

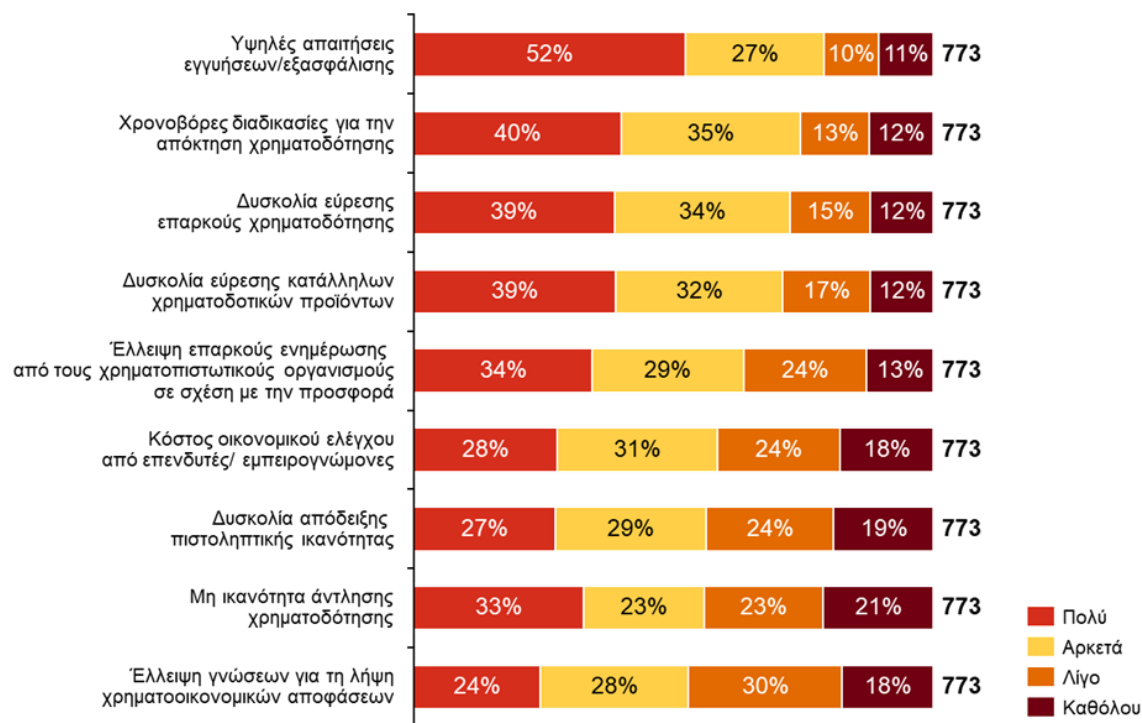
- Δημογραφικά στοιχεία των ΜμΕ
- Πρόσβαση των ΜμΕ σε χρηματοδότηση
- Μελλοντική Ζήτηση και σχετικές χρηματοδοτικές ανάγκες

Δημογραφικά στοιχεία των ΜμΕ

- Οι τρεις επικρατέστεροι κλάδοι επιχειρηματικής δραστηριότητας των επιχειρήσεων που έλαβαν μέρος στην έρευνα είναι οι **λοιπές υπηρεσίες** (31% με 236 επιχειρήσεις), το **εμπόριο** (28% με 216 επιχειρήσεις) και η **μεταποίηση** (13% με 97 επιχειρήσεις)
- Η πλειοψηφία των επιχειρήσεων δραστηριοποιείται στην **Αττική** (26%), ενώ ακολουθούν **Κεντρική Μακεδονία** (16%) και **Ανατολική Μακεδονία και Θράκη** (10%).
- Η πλειοψηφία των επιχειρήσεων (79%) απασχολεί από 0-9 εργαζομένους. Οι εν λόγω επιχειρήσεις θεωρούνται **πολύ μικρές**.
- Η πλειοψηφία των επιχειρήσεων διατηρεί ενεργή την επιχείρησή τους πάνω από 5 έτη και συγκεκριμένα, από 5 έως 10 έτη το 15%, ενώ πάνω από 10 έτη το 65%. Οι εν λόγω επιχειρήσεις θεωρούνται **ώριμες**.

Πρόσβαση των ΜμΕ στη χρηματοδότηση

Γράφημα 1: Παράγοντες που έχουν επηρεάσει την ικανότητα χρηματοδότησης επιχειρήσεων

Πηγή: Αποτελέσματα πρωτογενούς έρευνας – Ανάλυση PwC

Σύμφωνα με την έρευνα, οι 5 κύριες αιτίες που περιορίζουν την ανάπτυξη των ΜμΕ είναι οι ακόλουθες:

- Η υψηλή φορολογία (16%)
- Η αδυναμία χρηματοδότησης των απαραίτητων επενδύσεων (11%)
- Περιορισμένη ζήτηση στην τοπική αγορά (11%)
- Ανταγωνισμός τιμών (8%)
- Υψηλό κόστος δανεισμού (8%)

Οι κύριοι παράγοντες που έχουν επηρεάσει την ικανότητα πρόσβασης στη χρηματοδότηση των επιχειρήσεων είναι οι εξής:

- τα υψηλά επιτόκια ή εγγυήσεις (58,5%)
- οι χρονοβόρες διαδικασίες για την απόκτηση χρηματοδότησης (45%)
- η δυσκολία εύρεσης επαρκούς χρηματοδότησης (44%)
- η δυσκολία εύρεσης κατάλληλων χρηματοδοτικών προϊόντων (44%)

Μελλοντική Ζήτηση και σχετικές χρηματοδοτικές ανάγκες

Όσον αφορά τη μελλοντική ζήτηση χρηματοδότησης, τα έξι (6) προτιμητέα χρηματοδοτικά προϊόντα που επέλεξαν οι επιχειρήσεις είναι τα εξής:

1. τις δημόσιες επιχορηγήσεις (68%)
2. τις φοροαπαλλαγές (49%)
3. τις επιστρεπτές προκαταβολές (46%)
4. τα επιστρεπτέα δάνεια (45%)
5. τα δάνεια ευνοϊκού επιτοκίου (βραχυπρόθεσμα και μακροπρόθεσμα) (35%)
6. τα μικρο-δάνεια (<25.000€) (32%)

Γράφημα 2: Λόγοι χρηματοδότησης

Πηγή: Αποτελέσματα πρωτογενούς έρευνας – Ανάλυση PwC

Όταν ζητήθηκε από τις επιχειρήσεις να σημειώσουν τον σημαντικότερο λόγο για τον οποίο αναζητούν χρηματοδότηση, το 22% απάντησε πως επιθυμεί ενίσχυση σε υφιστάμενες αγορές, ενώ το 20% αναζητά επέκταση σε νέες αγορές.

Είδος επένδυσης προς χρηματοδότηση	Εντός 1-3 ετών
Ενίσχυση των ικανοτήτων έρευνας και καινοτομίας	
Ανάπτυξη ή/και βελτίωση των υποδομών (εργαστήρια, εξοπλισμός) έρευνας και καινοτομίας	38%
Ενίσχυση για την πειραματική ανάπτυξη καινοτόμων προϊόντων και υπηρεσιών	21%
Ενίσχυση για την μαζική παραγωγή καινοτόμων προϊόντων και υπηρεσιών	18%
Ενίσχυση για την εμπορευματοποίηση καινοτόμων προϊόντων και υπηρεσιών	19%
Αξιοποίηση τεχνολογιών αιχμής και τεχνολογική αναβάθμιση	
Αξιοποίηση ψηφιακών τεχνολογιών (παραγωγική διαδικασία, εφοδιαστική αλυσίδα, πωλήσεις, διοίκηση, οργάνωση)	42%
Ενίσχυση της ανάπτυξης, παραγωγής και εμπορευματοποίησης τεχνολογικών λύσεων και εφαρμογών	27%
Αναβάθμιση της ψηφιακής και τεχνολογικής υποδομής της επιχείρησης	45%
Ενίσχυση εξωστρέφειας ή και της διεθνοποίησης της επιχείρησης	
Πρωώθηση συνεργασίας και διασύνδεσης των παραγωγικών και τεχνολογικών λύσεων	21%
Χρηματοδότηση αύλων επενδύσεων (π.χ. άδειες, πατέντες) και επέκταση σε νέες αγορές	16%
Ενίσχυση σε προτυποποίηση και συστήματα ποιότητας που διευκολύνουν την εξαγωγική δραστηριότητα	16%
Ενίσχυση για παραγωγή επώνυμων ελληνικών προϊόντων	16%
Πρωώθηση ψηφιακού μετασχηματισμού	
Ανάπτυξη δραστηριοτήτων όπως ηλεκτρονικό εμπόριο, ψηφιακό μάρκετινγκ, ψηφιακά συστήματα παραγγελιοληψίας	41%
Αναβάθμιση ψηφιακών δεξιοτήτων της προσωπικού	33%
Ενίσχυση της ενεργειακής απόδοσης και του περιβαλλοντικού αποτυπώματος	
Βελτίωση της ενεργειακής αποδοτικότητας και της εξοικονόμησης ενέργειας για την επιχείρηση	31%
Ανάπτυξη «έξυπνων» ενεργειακών συστημάτων για την παραγωγή και αποθήκευση ενέργειας μέσω χρήσης ΑΠΕ.	21%
Πρωώθηση της κυκλικής οικονομίας για την μείωση του περιβαλλοντικού αποτυπώματος.	21%
Ενίσχυση της απασχόλησης	
Ανάπτυξη απασχόλησης και επιχειρηματικότητας της επιχείρησης σε βιώσιμους και σύγχρονους τομείς (π.χ. ΤΠΕ, Επιστήμη, Τεχνολογία, Μηχανική και Μαθηματικά, Τουρισμός, κ.λπ.).	27%
Αναβάθμιση δεξιοτήτων του προσωπικού, επανειδίκευση ή επανα-κατάρτιση	30%

Ενίσχυση της ρευστότητας της επιχείρησης και χρηματοδότηση του κεφαλαίου κίνησης για:

Τακτικές ανάγκες (όπως κάλυψη κεφαλαίου κίνησης)	49%
Έκτακτες ανάγκες (όπως σε περιόδους οικονομικής κρίσης, πανδημίες (π.χ. Covid-19) κ.α.)	42%
Ανά-χρηματοδότηση χρέους / δανείου	30%
Άλλο	8%

Πηγή: Αποτελέσματα πρωτογενούς έρευνας – Ανάλυση PwC

Οι κύριες ανάγκες των επιχειρήσεων προς χρηματοδότηση την επόμενη τριετία θα αφορούν στην ενίσχυση της ρευστότητάς τους για τη χρηματοδότηση του κεφαλαίου κίνησης για τακτικές ανάγκες (49%) και έκτακτες ανάγκες (42%), ενώ οι επενδυτικές ανάγκες προς χρηματοδότηση σχετίζονται με την αναβάθμιση της ψηφιακής και τεχνολογικής υποδομής τους (45%), όπως και με την ανάπτυξη δραστηριοτήτων, όπως ηλεκτρονικό εμπόριο, ψηφιακό μάρκετινγκ, ψηφιακά συστήματα παραγγελιοληψίας (41%). Ακολουθούν η ανάπτυξη ή/ και βελτίωση των υποδομών (εργαστήρια, εξοπλισμός) έρευνας και καινοτομίας (38%) και η βελτίωση της ενεργειακής αποδοτικότητας και της εξοικονόμησης ενέργειας για την επιχείρηση (31%).

Πίνακας 1: Μέσα ποσά χρηματοδότησης που επιθυμεί να αιτηθεί κάθε επιχείρηση την επόμενη τριετία (σε χιλ.€)

Είδος επιχείρησης ΧΠ	Αυτοαπασχολούμενοι	Πολύ μικρές επιχειρήσεις	Μικρές επιχειρήσεις	Μεσαίες επιχειρήσεις
Δανειακά Εργαλεία	34	291	597	3.281
Εργαλεία συμμετοχών/ συνεπένδυσης	56	139	250	2.000
Μικροπιστώσεις	17	25	-	-
Συνδυασμός χρηματοδοτικών εργαλείων	55	207	423	-
Επιστρεπτά προκαταβολή	19	69	156	250
Μίσθωση (leasing)	15	113	138	125
Άλλο	32	112	450	500

Αδυναμίες αγοράς

Η ανάλυση της υφιστάμενης ζήτησης και των χρηματοδοτικών αναγκών όπως αναλύθηκαν παραπάνω ανέδειξε ορισμένες διαχρονικές αδυναμίες για την χρηματοδότηση των ΜμΕ, οι οποίες αναλύονται σε τρεις κατηγορίες και οι οποίες ακολουθούν την διαδικασία κάλυψης των αναγκών από την πλευρά της ζήτησης. Η πρώτη κατηγορία αδυναμιών αφορά τους παράγοντες οι οποίοι, από τα αρχικά στάδια ανάληψης μιας χρηματοδότησης, δυσχέραναν την δυνατότητα πρόσβασης των ΜμΕ σε ΧΜ και ΧΠ. Με δεδομένη την επαρκή πρόσβαση σε χρηματοδότηση, η δεύτερη κατηγορία αδυναμιών αφορά στους παράγοντες που απέτρεψαν την μεγιστοποίηση της χρήσης των ΧΠ από τις επιχειρήσεις και η τελευταία κατηγορία αφορά στους παράγοντες που συντέλεσαν στην τελική αδυναμία κάλυψης των χρηματοδοτικών αναγκών τους με βάση κυρίως το ύψος της προσφερόμενης χρηματοδότησης και των κατηγοριών τους.

Κατηγορία 1: Παράγοντες περιορισμένης πρόσβασης των ΜμΕ στο χρηματοπιστωτικό σύστημα

- **Υψηλές απαιτήσεις εγγυήσεων/ εξασφαλίσεων:** Αφορά τα υψηλά επιτόκια ή εγγυήσεις που είναι προαπαιτούμενα για την αξιοποίηση των ΧΠ όπου υπάρχει χρηματοοικονομική δέσμευση με την συμμετοχή ιδίων κεφαλαίων είτε παροχή εχέγγυων.
- **Χρονοβόρες διαδικασίες για την απόκτηση χρηματοδότησης:** Η εκτενής γραφειοκρατία δυσχεραίνει την διαδικασία απόκτησης χρηματοδότησης των επιχειρήσεων. Αυτό οφείλεται στον χαμηλό ρυθμό επεξεργασίας των αιτήσεων ως αποτέλεσμα τόσο διαδικαστικών όσο και ουσιαστικών ζητημάτων διαχείρισης.
- **Δυσκολία απόδειξης πιστοληπτικής ικανότητας:** Οι νέες εταιρείες δεν διαθέτουν το λειτουργικό ιστορικό που χρησιμοποιούν συνήθως οι τράπεζες για να αξιολογήσουν την πιστοληπτική τους ικανότητα ενώ το κόστος του ελέγχου, τόσο για την αξιολόγηση της πιστοληπτικής ικανότητας των ΜμΕ, όσο και για την αξιολόγηση της επένδυσης από το χρηματοπιστωτικό σύστημα φαίνεται επίσης να είναι υψηλό σε σχέση με την προστιθεμένη αξία της επένδυσης, κάτι το οποίο καθιστά μη ελκυστικά τα επενδυτικά σχέδια των ΜμΕ προς χρηματοδότηση από το χρηματοπιστωτικό σύστημα.

Κατηγορία 2: Παράγοντες που δυσχέραναν τον οικονομικό προγραμματισμό την και πραγματοποίηση επενδύσεων σε ΜμΕ

- **Έλλειψη γνώσεων για τη λήψη χρηματοοικονομικών αποφάσεων:** Η έλλειψη δεξιοτήτων που εντοπίζεται σε πολλές πολύ μικρές και μικρές επιχειρήσεις για τη λήψη τεκμηριωμένων και ορθολογικών χρηματοοικονομικών αποφάσεων και ορθού οικονομικού προγραμματισμού συμβάλλει στην αδυναμία χρηματοδότησης τους από το χρηματοπιστωτικό σύστημα.
- **Ασύμμετρη πληροφόρηση:** Η διάθεση πληροφοριών ως προς τα χρηματοδοτικά μέσα και τη διαδικασία συμμετοχής στη χρηματοδότηση φαίνεται να είναι ασύμμετρη από επιχείρηση σε επιχείρηση. Επίσης, εντοπίζεται ότι τα μέσα επικοινωνίας των χρηματοδοτικών φορέων αδυνατούν να ενημερώσουν όλο το πλήθος των επιχειρήσεων και ειδικότερα τις μικρές επιχειρήσεις, ενώ παράλληλα φαίνεται ότι οι μεγάλες επιχειρήσεις έχουν πιο έγκαιρη και εύστοχη ενημέρωση.

Κατηγορία 3: Παράγοντες αδυναμίας κάλυψης χρηματοδοτικών αναγκών

- **Μη φιλικό επιχειρηματικό/επενδυτικό περιβάλλον:** Ο δείκτης επιχειρηματικής εμπιστοσύνης (Business Confidence Index – BCI) παρέχει πληροφορίες για μελλοντικές εξελίξεις σχετικά με την παραγωγή, τις παραγγελίες και τα αποθέματα τελικών προϊόντων στον κλάδο της βιομηχανίας κλπ. Ο δείκτης στην Ελλάδα βρίσκεται στα χαμηλότερα επίπεδα σε σχέση με τις χώρες της ΕΕ από το 2009 έως το 2020.
- **Χρηματοοικονομική μόχλευση:** Οι επιχειρήσεις εάν επιθυμούν να εμπλακούν στη χρηματοδοτική διαδικασία καλούνται να αναλάβουν το κόστος και το ρίσκο μόχλευσης κεφαλαίων, αυξάνοντας με τον τρόπο αυτό τις πιθανότητες επιτυχούς υλοποίησης των δράσεων που επενδύθηκαν και του πλήθους των χρηματοδοτικών δράσεων.
- **Χαμηλή παραγωγικότητα ΜΜΕ /χαμηλή απόδοση επενδύσεων:** Υπάρχουν δομικές δυσκολίες για την πραγματοποίηση επενδύσεων καθώς οι επιχειρήσεις λόγω της χαμηλής παραγωγικότητας τους έχουν σχετικά χαμηλές αποδόσεις το οποίο έχει ως αποτέλεσμα τη διεύρυνση των μη εξυπηρετούμενων δάνειων και τη συρρίκνωση της «μαλακής» χρηματοδότησης¹⁰, δηλαδή χρηματοδοτήσεων όπως επιδοτήσεις και επιχορηγήσεις που δεν έχουν άμεση απαίτηση για απόδοση επένδυσης.
- **Περιορισμένη χρηματοδότηση από ξένους επενδυτές:** Διαχρονικά, μέχρι και το 2016-2017, η Ελλάδα δεν προσελκύει κεφάλαια από το εξωτερικό και βασίζεται κυρίως (90%-95%) σε εγχώριες πηγές χρηματοδότησης. Η Ελλάδα παρουσιάζει ένα από τα υψηλότερα κενά εξωτερικής χρηματοδότησης στην Ευρωζώνη το οποίο μετρά την αντιληπτή διαφορά σε διάφορα επίπεδα επιχειρήσεων μεταξύ της ανάγκης για εξωτερικά κεφάλαια.

¹⁰ Όλες οι παρεμβάσεις που ευνοούν την ανάπτυξη των επιχειρήσεων μέσω της παραχώρηση δημόσιων διευκολύνσεων. Πρόκειται για χρηματοοικονομικά μέσα που διατίθενται με πιο ευνοϊκούς όρους από τους παραδοσιακούς, για τη στήριξη των επενδύσεων και της ανάπτυξης επιχειρήσεων και ενώσεων, μέσω διαφόρων ειδών επιδοτήσεων, “Strengthening Strategic Value Chains for a future ready EU Industry”, EC, 2018

3 Ανάλυση υφιστάμενης προσφοράς

Το παρόν κεφάλαιο σκοπεύει να παρουσιάσει συνοπτικά τα χρηματοδοτικά μέσα τα οποία ήταν διαθέσιμα για τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις της Ελλάδας καθώς και ο προϋπολογισμός ο οποίος διατέθηκε στις επιχειρήσεις για την προγραμματική περίοδο 2014-2020 (με έτος ολοκλήρωσης της υπαγωγής σε αυτά το 2023).

COSME

- Κατά την Προγραμματική Περίοδο 2014-2020 παρείχε χρηματοδότηση μέσω δανεισμού με ευνοϊκούς όρους ή/και εγγυήσεις (Loan Guarantee Facility LGF) και υποστήριξε – μεταξύ άλλων – τη διευκόλυνση της πρόσβασης στη χρηματοδότηση. Έως και το 2018, οι Ελληνικές ΜμΕ είχαν απορροφήσει το 6,1% του συνολικού όγκου επενδύσεων του μηχανισμού LGF του προγράμματος COSME που αναλογεί σε περίπου 1,4 δισ. €.
- Παρείχε, επίσης, κίνητρα μείωσης επενδυτικού ρίσκου σε επενδυτικά σχήματα κεφαλαιακής συμμετοχής (Equity Facility for Growth – EFG). Ο μηχανισμός EFG του προγράμματος COSME πραγματοποίησε άμεσες επενδύσεις σε ιδιωτικά διαχειριζόμενα ταμεία επιχειρηματικών κεφαλαίων που θα επένδυαν σε ΜμΕ (που βρίσκονταν συνήθως στο στάδιο επέκτασης και ανάπτυξης). Αυτά τα ταμεία επιχειρηματικού κεφαλαίου θα παρέχουν χρηματοδότηση με ίδια κεφάλαια (equity financing) και ενδιάμεση χρηματοδότηση (mezzanine financing), όπως δάνεια μειωμένης εξασφάλισης (subordinated loans) ή συμμετοχικά δάνεια (equity financing). Ο συνολικός αναμενόμενος όγκος επενδύσεων του μηχανισμού EFG σε επιλέξιμους τελικούς αποδέκτες ανερχόταν σε περισσότερα από 771 εκατ. € στο τέλος του 2018, αλλά πραγματοποιήθηκαν μόλις 38 επενδύσεις σε επιλέξιμους τελικούς αποδέκτες σε 12 χώρες και το συνολικό ποσό των επενδύσεων σε επιλέξιμους τελικούς αποδέκτες ήταν 300,1 εκατ. €. Συγκεκριμένα, η Ελληνική αγορά απορρόφησε το 20% αυτού που αναλογεί σε περίπου 60 εκατ. €.
- Το COSME χρηματοδοτούσε και δράσεις που προήγαγαν την επιχειρηματικότητα, ανταγωνιστικότητα και την δικτύωση μεταξύ επιχειρήσεων.

EaSI

Η παροχή μικροχρηματοδοτήσεων μέσω ενδιάμεσων χρηματοπιστωτικών οργανισμών έγινε εφικτή με την υποστήριξη τους από την ΕΤΕπ μέσω του EaSI Guarantee Instrument η οποία παρείχε συνολικά πάνω από 12 εκατ. € σε Ελληνικές συστημικές τράπεζες για την παροχή εγγυήσεων που χωρίς αυτές δεν θα ήταν εφικτή η παροχή μικροχρηματοδοτήσεων λόγω του υψηλού επενδυτικού ρίσκου.

InnovFin

Το InnovFin υποστήριξε έργα υψηλού ρίσκου και πιο δύσκολα αξιολογήσιμα από τις παραδοσιακές επενδύσεις, που ως εκ τούτου αντιμετώπιζαν δυσκολίες πρόσβασης σε χρηματοδότηση. Η χρηματοδότηση αφορούσε τη στήριξη της έρευνας και της καινοτομίας μικρών επιχειρήσεων και επιχειρήσεων σε πρώιμο στάδιο (early-stage) – από μικρές νεοφυείς επιχειρήσεις τεχνολογίας έως

μεγάλα ερευνητικά ιδρύματα και εταιρείες κυκλικής οικονομίας. Συγκεκριμένα στην Ελλάδα, ο διαθέσιμος προϋπολογισμός για τις ΜμΕ μέσω του προγράμματος ήταν 100 εκατ. € κατά την ΠΠ 2014-2020.

Χρηματοπιστωτικό σύστημα

Παρακάτω αναλύεται η τρέχουσα κατάσταση και εξέλιξη του χρηματοπιστωτικού δανεισμού και χρέους ως προς τις επιχειρήσεις. Τα στοιχεία προέρχονται από την Τράπεζα της Ελλάδος και περιλαμβάνουν δεδομένα όλων των συστημικών και συνεταιριστικών τραπεζών.

- Τα επιχειρηματικά δάνεια συγκεντρώνουν την πλειονότητα του υπολοίπου των δανειοδοτημένων πόρων (stock) από τις τράπεζες. Εστιάζοντας στις ΜμΕ, φαίνεται να καταλαμβάνουν σταθερά περίπου το 1/3 των δανειοδοτημένων πόρων για τα έτη 2017 έως 2020, ενώ η μείωση του υπολοίπου δανείων από το 2017 έως το 2020 είναι 34%.
- Η μεγάλη ζήτηση των επιχειρήσεων για χρηματοδότηση μέσω δανείων φαίνεται πως δεν ικανοποιείται από τους χρηματοπιστωτικούς φορείς αφού τα νέα δάνεια για ΜμΕ έχουν μια σταθερά καθοδική τάση από το 2014 έως και το 2019.
- Τον Σεπτέμβριο του 2021 τα ΜΕΔ φτάνουν συνολικά τα 25,5 δισ. € ή 16,4% ΜΕΔ, εκ των οποίων το 67% αποτελείται από επιχειρηματικά δάνεια.
- Τα τελευταία χρόνια, τα ποσοστά ΜΕΔ των ΜμΕ μειώθηκαν από το 2017-2020, ενώ διαχρονικά τα μεγαλύτερα ποσοστά ΜΕΔ προέρχονται από πολύ μικρές επιχειρήσεις.

Συμπερασματικά φαίνεται πως οι ροές των επιχειρηματικών δανείων προς τις ΜμΕ μειώνονται όλο και περισσότερο, γεγονός το οποίο αποδεικνύει την αδυναμία πρόσβασης στη χρηματοδότηση. Συγχρόνως όμως, παρατηρείται μεγάλο ποσοστό ΜΕΔ από τις ΜμΕ πιθανότατα λόγω έλλειψης καλού χρηματοοικονομικού προγραμματισμού από την πλευρά των επιχειρήσεων ή λόγω του περιορισμού των εσόδων τους και της κερδοφορίας τους, λαμβάνοντας υπόψη τις επιπτώσεις της πολυετούς κρίσης και της πρόσφατης πανδημίας, οι οποίες προκάλεσαν αδυναμία στην αποπληρωμή των δανείων με αποτέλεσμα τη διεύρυνση του δείκτη ΜΕΔ.

ΕΠΑνεΚ 2014-2020

Έως το Δεκέμβριο 2021, αναφορικά με το ΕΠΑνεΚ 2014-2020 έχουν εκδοθεί 172 ενεργές προσκλήσεις συνολικού προϋπολογισμού (δημόσια δαπάνη) 11,74 δισ. ευρώ που αντιστοιχεί σε ποσοστό 146% επί του συνολικού προϋπολογισμού του Προγράμματος (8,03 δισ. ευρώ μετά την ενσωμάτωση 1,6 δισ. ευρώ πόρων του REACT-EU). Από αυτά σχεδόν το ένα τρίτο των πόρων έχουν διατεθεί σε χρηματοδοτικά μέσα δανεισμού (ΤΕΠΙΧ II και Ταμείο Εγγυοδοσίας) και συμμετοχής κεφαλαίων (Equifund) για ΜμΕ. Τα συγκεκριμένα ΧΠ παρασχέθηκαν στην αγορά από την Ελληνική Αναπτυξιακή Τράπεζα (ΕΑΤ).

Πίνακας 2: Προϋπολογισμός και ποσοστά επί του συνολικού προϋπολογισμού δράσεων δανειοδοτικών ΧΠ ΕΠΑνεΚ 2014-2020 (σε εκατ. €)

	Π/Υ*	Εκταμιευμένοι Πόροι	Ποσοστό επί του προϋπολογισμού του Ταμείου
ΤΕΠΙΧ II	1.003,3	862	85%
Ταμείο Εγγυοδοσίας	2.250	1.704	75%
Ταμείο Εγγυοδοσίας EIF	100	10,5	11%
EQUIFUND	448	211,5	47%
Σύνολο	3.801,3	2.778	

Πηγή: ΕΥΔ ΕΠΑνεΚ, Ανάλυση PwC

*Συμπεριλαμβάνονται πόροι ΕΠΑνεΚ και λοιποί πόροι

Έκτος από το ΕΠΑνεΚ διατέθηκαν πόροι στις επιχειρήσεις και μέσω των συγχρηματοδοτούμενων προγραμμάτων, το Πρόγραμμα «Περιβάλλον, Ενέργεια και Κλιματική Αλλαγή» (ΠΕΚΑ) και το Ταμείο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας όπως θα αναλυθεί και στην ενότητα 4.

Ελληνική Αναπτυξιακή Τράπεζα Επενδύσεων (ΕΑΤε)

Εκτός της ΕΑΤ που παρέχει ΧΠ (όπως δάνεια και εγγυήσεις) στις επιχειρήσεις, η ΕΑΤε παρέχει χρηματοδότηση στις ΜμΕ συμμετοχής κεφαλαίων (equity investment) μέσω της διοχέτευσης των πόρων του σε εταιρίες κεφαλαίου, οι οποίες είχαν υποχρέωση την επένδυση σε ΜμΕ. Η ΕΑΤε ανέλαβε τη διαχείριση πόρων του ΥΠΟΙΚ προερχόμενων από το εθνικό σκέλος του Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων για την εκτέλεση των παρακάτω έργων (ενδεικτικά):

- Συμμετοχή σε νεοϊδρυθέντα σχήματα παροχής επιχειρηματικού κεφαλαίου που θα επενδύουν μέσω μετατρέψιμων ομολογιών και ομολόγων με δικαίωμα απόληψης σε ΜμΕ – «Debt Fund»
- Συμμετοχή σε νεοϊδρυθέντα σχήματα παροχής επιχειρηματικού κεφαλαίου που θα επενδύουν σε επιχειρήσεις έρευνας και ανάπτυξης στον τομέα της τεχνολογίας της 4ης Βιομηχανικής Επανάστασης
- Συμμετοχή σε επενδυτικά σχήματα με στόχο την ανάπτυξη επιχειρήσεων παραγωγής και προώθησης επώνυμων προϊόντων «Made in Greece»
- Συμμετοχή σε επενδυτικά σχήματα με στόχο τη στήριξη επιχειρήσεων που χρήζουν αναδιάρθρωσης/ αναδιοργάνωσης και δραστηριοποιούνται στην παραγωγή και τη μεταποίηση - «ΕΠ-ΑΝΟΔΟΣ»
- Co-Investment Fund
- AccelerateTT Fund.

4 Συγχρηματοδοτούμενα Προγράμματα 2021-2027

Αφού αναλύθηκαν οι πόροι που διατέθηκαν στο Ελληνικό επιχειρείν κατά την προηγούμενη ΠΠ 2014-2020, το παρόν κεφάλαιο σκοπεύει να παρουσιάσει συνοπτικά την προβλεπόμενη προσφορά χρηματοδοτικών προϊόντων από τα αρμόδια χρηματοδοτικά μέσα του ΕΣΠΑ.

Ο συνολικός προϋπολογισμός του ΕΣΠΑ 2021-2027 ανέρχεται σε 26,2 δισ. € εκ των οποίων 20,9 δισ. € αποτελούν την Ενωσιακή συμμετοχή μέσω του Ευρωπαϊκού Ταμείου Περιφερειακής Ανάπτυξης (ΕΤΠΑ), του Ταμείου Συνοχής (ΤΣ), του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Ταμείου (ΕΚΤ+), του Ταμείου Δίκαιης Μετάβασης (ΤΔΜ) και του Ευρωπαϊκού Ταμείου Θάλασσας, Αλιείας και Υδατοκαλλιέργειας (ΕΤΘΑΥ) και 5,3 δισ. €

Στο πλαίσιο του νέου ΕΣΠΑ με τίτλο **«Εταιρικό Σύμφωνο Περιφερειακής Ανάπτυξης 2021-2027»** αποτυπώνονται οι νέες αναπτυξιακές προτεραιότητες της χώρας στις οποίες εντάσσονται αναφορικά με την χρηματοδότηση των ΜμΕ μέσω ΧΠ τα εξής προγράμματα:

1. Ανταγωνιστικότητα 2021-2027
2. Περιβάλλον Ενέργεια Κλιματική Αλλαγή (ΠΕΚΑ) 2021-2027
3. Ταμείο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας (ΤΑΑ).

«Ανταγωνιστικότητα» 2021-2027

Το Πρόγραμμα «Ανταγωνιστικότητα» 2021-2027 με στόχο την ενίσχυση των ΜμΕ διαρθρώνεται σε τρεις βασικές Προτεραιότητες, οι οποίες συνδέονται με τους στόχους πολιτικής του ΕΣΠΑ 2021-2027 και αναλύονται σε επιμέρους ειδικούς στόχους:

1. Ενίσχυση της έρευνας και καινοτομίας
 - i. Ενίσχυση των ικανοτήτων έρευνας και καινοτομίας και αξιοποίηση των προηγμένων τεχνολογιών
 - ii. Ανάπτυξη δεξιοτήτων για την έξυπνη εξειδίκευση, τη βιομηχανική μετάβαση και την επιχειρηματικότητα
2. Ενίσχυση της επιχειρηματικότητας, ανταγωνιστικότητας και καινοτομίας
 - i. Εκμετάλλευση των οφελών της ψηφιοποίησης για τους πολίτες, τις επιχειρήσεις και τις κυβερνήσεις
 - ii. Ενίσχυση της αειφόρου ανάπτυξης και της ανταγωνιστικότητας των ΜΜΕ και της δημιουργίας θέσεων εργασίας σε ΜΜΕ, συμπεριλαμβανομένων των παραγωγικών επενδύσεων των ΜμΕ
 - iii. Ανάπτυξη δεξιοτήτων για την έξυπνη εξειδίκευση, τη βιομηχανική μετάβαση και την επιχειρηματικότητα
3. Βελτίωση της πρόσβασης των επιχειρήσεων σε χρηματοδότηση

- i. Ενίσχυση των ικανοτήτων έρευνας και καινοτομίας και αξιοποίηση των προηγμένων τεχνολογιών
 - ii. Ενίσχυση της αειφόρου ανάπτυξης και της ανταγωνιστικότητας των ΜΜΕ και της δημιουργίας θέσεων εργασίας σε ΜΜΕ, συμπεριλαμβανομένων των παραγωγικών επενδύσεων των ΜμΕ
4. Ανάπτυξη ανθρώπινου κεφαλαίου στο πλαίσιο του αναπτυξιακού μετασχηματισμού
- i. Βελτίωση της πρόσβασης στην απασχόληση και μέτρα ενεργοποίησης για όλα τα άτομα που αναζητούν εργασία
 - ii. Προώθηση της προσαρμογής των εργαζομένων, των επιχειρήσεων και των επιχειρηματιών στην αλλαγή της ενεργού και υγιούς γήρανσης, καθώς και ενός υγιεινού και καλά προσαρμοσμένου περιβάλλοντος εργασίας που αντιμετωπίζει τους κινδύνους για την υγεία.

Συνολικά, το Πρόγραμμα «Ανταγωνιστικότητα 2021-2027» - με χρηματοδοτικό κονδύλιο ύψους περίπου 3,9 δισ. € δημόσια δαπάνη, εκ των οποίων τα 3,1 δισ. € προέρχονται από κοινοτικούς πόρους των Ταμείων ΕΤΠΑ και ΕΚΤ.

Περιβάλλον Ενέργεια Κλιματική Αλλαγή (ΠΕΚΑ) 2021-2027

Το Πρόγραμμα «Περιβάλλον, Ενέργεια και Κλιματική Αλλαγή» (ΠΕΚΑ) της περιόδου 2021-2027 σχεδιάζεται στο πλαίσιο του Στόχου Πολιτικής 2 του ΕΣΠΑ 2021-2027 για την προώθηση «μιας πιο πράσινης Ευρώπης με χαμηλές εκπομπές άνθρακα, μέσω της προώθησης της μετάβασης σε καθαρές μορφές ενέργειας, των πράσινων και μπλε επενδύσεων, της κυκλικής οικονομίας, της προσαρμογής στην κλιματική αλλαγή, της πρόληψης και της διαχείρισης κινδύνων και της βιώσιμης αστικής κινητικότητας». Επιπλέον, αποτελεί το κύριο Τομεακό Πρόγραμμα του ΕΣΠΑ για την υλοποίηση του Επιχειρησιακού Σχεδιασμού του αρμόδιου Φορέα Πολιτικής, του Υπουργείου Περιβάλλοντος και Ενέργειας (ΥΠΕΝ).

Συνολικά, το Πρόγραμμα «ΠΕΚΑ 2021-2027» - με χρηματοδοτικό κονδύλιο ύψους περίπου 3,7 δισ. € δημόσια δαπάνη, εκ των οποίων τα 1,8 δισ. € προέρχονται από κοινοτικούς πόρους του ταμείου ΕΤΠΑ και 1,9 δισ. € του ταμείου συνοχής.

Ταμείο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας

Το Ταμείο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας έχει ως στόχο την ανάπτυξη της οικονομικής αποτελεσματικότητας μέσω της ενίσχυσης της καινοτομίας, του ψηφιακού μετασχηματισμού, της προστασίας του περιβάλλοντος, και της προώθησης της κοινωνικής συνοχής μέχρι το 2026.

Η Ελλάδα αιτείται το σύνολο των πόρων που μπορεί να λάβει στο πλαίσιο του Ταμείου Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας, δηλαδή 30, 9 δισ. € μέσω επιδοτήσεων και δανείων.

5 Προτεινόμενη στρατηγική για χρήση χρηματοδοτικών προϊόντων για την ΠΠ 2021-2027

Προκειμένου να καλυφθούν οι ανάγκες των ΜμΕ και λόγω όλων των αδυναμιών για την πρόσβαση στη χρηματοδότηση των επιχειρήσεων που αναλύθηκαν στα παραπάνω κεφάλαια, προτείνεται η παροχή και χρήση ΧΠ ενόψει της νέα προγραμματικής περιόδου 2021-2027, προσφέροντας έναν πιο ευέλικτο, βιώσιμο και καινοτόμο τρόπο χρηματοδότησης. Ο σχεδιασμός και η ανάπτυξη της προτεινόμενης στρατηγικής για την χρήση των ΧΠ αποτυπώθηκε λαμβάνοντας υπόψιν δύο κύριες συνιστώσες, οι οποίες είναι οι εξής:

A) Είδη χρηματοδοτικών προϊόντων και βασικές κατηγορίες επενδύσεων

- 1) Δανειακή χρηματοδότηση
- 2) Χρηματοδότηση μετοχικού κεφαλαίου
- 3) Καινοτομία
- 4) Διεθνοποίηση & εξωστρέφεια

B) Ομάδες - στόχοι για χρηματοδότηση δράσεων

- 1) Αυτοαπασχολούμενοι
- 2) Πολύ μικρές επιχειρήσεις
- 3) Μικρές επιχειρήσεις
- 4) Μεσαίες επιχειρήσεις
- 5) Επιχειρήσεις μεσαίας κεφαλαιοποίησης
- 6) Θεματική ενότητα

Παρακάτω παρουσιάζεται η μήτρα των ΧΠ, στην οποία η κάθε επιμέρους δράση έχει χρωματιστεί ανάλογα με τον Πυλώνα στρατηγικής στον οποίο εντάσσεται. Επίσης σε κάθε επιμέρους δράση έχει σημειωθεί ο φορέας και ο τρόπος με τον οποίο η δράση θα διαθέσει την χρηματοδότηση στις επιχειρήσεις.

Γράφημα 3: Μήτρα αντιστοίχισης χρηματοδοτικών δράσεων

		Αυτοαπασχολούμενοι	Πολύ μικρές επιχειρήσεις	Μικρές επιχειρήσεις	Μεσαίες επιχειρήσεις	Επιχειρήσεις μεσαίας κεφαλαιοποίησης	Θεματική Ενότητα / Κλάδος
Απειθείας Συντονιστής Τράπεζες Κεφάλαια 	Δανειακή Χρηματοδότηση (Debt Financing) Χρηματοδότηση	Δάνεια για την Ανταγωνιστικότητα (Νέο ΤΕΠΙΧ) 					Εγγυήσεις για Τεχνολογίες Αιχμής (Πράσινες & Ψηφιακές)
	Μικρο-δάνεια	Μικρο-δάνεια 					
Χρηματοδότηση μετοχικού κεφαλαίου (Equity financing) Συμμετοχή μέσω FOF	Συμμετοχή μέσω FOF	Συμμετοχή στη Σύμπραξη και στη Συνεργασία 					Συμμετοχή στην επέκταση σε νέες αγορές
	Άμεση Συμμετοχή	Συμμετοχή στην καινοτομία (pre-seed / seed) 					
Καινοτομία (Innovation) Συμμετοχή	Συμμετοχή	Μετατρέψιμη Συμμετοχή Κεφαλαίων σε Δάνειο για Εκκίνηση 				Ταμείο για την Βιομηχανία 4.0 	
	Χρηματοδότηση	Δάνεια για την Καινοτομία 					Μετατρέψιμα Δάνεια σε Επιδότηση για Εκκίνηση
Διεθνοποίηση/ Εξωστρέφεια (Internationalization) Χρηματοδότηση & Υποστήριξη	Χρηματοδότηση & Υποστήριξη	Ταμείο Διεθνοποίησης και Εξωστρέφειας 					

Πυλώνας 1: Ενίσχυση των ικανοτήτων έρευνας και καινοτομίας και αξιοποίηση προηγμένων τεχνολογιών για την ανάπτυξη καινοτόμων προϊόντων και υπηρεσιών υψηλής προστιθέμενης αξίας

Προτεινόμενες δράσεις:

- **Συμμετοχή στην καινοτομία (pre-seed / seed):** Αντικείμενο της δράσης είναι η ενίσχυση της νεοφυούς επιχειρηματικότητας μέσω της συμμετοχής κεφαλαίων σε επιχειρήσεις με σκοπό την ανάδειξη, προαγωγή και ενδυνάμωση της καινοτομίας με την ανάπτυξη καινοτόμων προϊόντων και υπηρεσιών υψηλής προστιθέμενης αξίας, μέσω της αξιοποίησης ερευνητικών αποτελεσμάτων και της ενσωμάτωσης τους στη παραγωγική διαδικασία. Στο πλαίσιο αυτό θα στηριχθούν έργα ίδρυσης και αρχικής ανάπτυξης επιχειρήσεων από ερευνητικά κέντρα, πανεπιστήμια, ή επιχειρηματίες/επιχειρήσεις με κεφάλαιο σποράς.
- **Μετατρέψιμα Δάνεια σε επιδότηση για εκκίνηση:** Η δράση στοχεύει να χρηματοδοτήσει νεοφυείς επιχειρήσεις για επενδύσεις σε έργα καινοτόμων τεχνολογιών αιχμής με υψηλό δυνητικό αντίκτυπο – Σε περίπτωση που το επενδυτικό σχέδιο παρουσιάσει χαμηλές αποδόσεις, μέρος του δανείου μετατρέπεται σε επιδότηση.
- **Δάνεια για την Καινοτομία:** Η δράση σκοπεύει να ενισχύσει το πεδίο Έρευνας-Ανάπτυξης-Καινοτομίας μέσω χρηματοδότησης της παροχής δανείων με ή χωρίς την δυνατότητα παροχής εγγυήσεων σε νεοφυείς επιχειρήσεις, αυτοαπασχολούμενους επιχειρηματίες και πολύ μικρές επιχειρήσεις, προκειμένου να αναπτύξουν νέα καινοτόμα προϊόντα ή υπηρεσίες και νέες καινοτόμων τεχνολογίες και πρακτικές για την παραγωγή προϊόντων και υπηρεσιών
- **Μετατρέψιμη Συμμετοχή Κεφαλαίων σε Δάνειο για Εκκίνηση:** Η δράση στοχεύει να χρηματοδοτήσει νεοφυείς επιχειρήσεις για επενδύσεις σε έργα καινοτόμων τεχνολογιών αιχμής με υψηλό δυνητικό αντίκτυπο – Σε περίπτωση που το επενδυτικό σχέδιο παρουσιάσει υψηλές αποδόσεις, ο δικαιούχος δύναται να μετατρέψει μέρος της συμμετοχής κεφαλαίων σε δάνειο.
- **Ταμείο για την Βιομηχανία 4.0:** Η δράση στοχεύει στην επένδυση σε έργα καινοτόμων τεχνολογιών μεγάλης κλίμακας, και με προαπαιτούμενο μεγάλο προϋπολογισμό και υψηλό δυνητικό αντίκτυπο. Απευθύνεται σε ΜμΕ, και επιχειρήσεις μεσαίας κεφαλαιοποίησης, που δραστηριοποιούνται στον τομέα την καινοτομία και των τεχνολογιών αιχμής.

Πυλώνας 2: Ενίσχυση ΜμΕ που δεν έχουν πρόσβαση στο χρηματοπιστωτικό σύστημα

Προτεινόμενες δράσεις:

- **Δάνεια για την Ανταγωνιστικότητα:** Αντικείμενο της δράσης είναι η ενίσχυση της επιχειρηματικότητας και η προαγωγή μιας ανταγωνιστικής οικονομίας μέσω της παροχής δανείων με ή χωρίς την δυνατότητα παροχής εγγυήσεων σε ΜμΕ. Η συγκεκριμένη δράση προτείνει έναν μηχανισμό παροχής δανείων και εγγυήσεων (loan-guarantee facility), έτσι ώστε να διευκολύνει την πρόσβαση στη χρηματοδότηση για τις ΜμΕ και συγκεκριμένα τις πολύ μικρές, μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις, να δεσμεύσει περισσότερους πόρους μέσω της μόχλευσης κεφαλαίων και να προωθήσει τον ανακυκλωμένο χαρακτήρα των πόρων.
- **Εγγυήσεις για Τεχνολογίες Αιχμής (Πράσινες & Ψηφιακές):** Στόχος της δράσης είναι η ενίσχυση της επιχειρηματικότητας και η προαγωγή μιας ανταγωνιστικής οικονομίας μέσω της παροχής εγγυήσεων σε επιχειρήσεις μεσαίας κεφαλαιοποίησης για την χρηματοδότηση πράσινων και ψηφιακών καινοτόμων τεχνολογιών. Η δράση αφορά επιχειρήσεις που δεν έχουν εδραιωμένη οικονομική παρουσία στην αγορά και επιθυμούν να αναπτύξουν και να εφαρμόσουν πιλοτικά τεχνολογίες αιχμής.
- **Συμμετοχή στη Σύμπραξη και στη Συνεργασία:** Αντικείμενο της δράσης είναι η ενίσχυση της καινοτόμου επιχειρηματικότητας μέσω της συμμετοχής κεφαλαίων σε επιχειρήσεις ή επιχειρηματικά σχήματα με σκοπό την ανάδειξη, προαγωγή και ενίσχυση της σύμπραξης και της συνεργασίας μεταξύ των ΜμΕ με στόχο την επιχειρηματική ανάπτυξη ή και την επέκταση σε νέες ή υφιστάμενες γραμμές παραγωγής (π.χ. diversification) μέσω της καθετοποίησης ή της οριζοντιοποίησης των επιχειρήσεων.
- **Συμμετοχή στην επέκταση σε νέες αγορές (Fund of Funds):** Αντικείμενο της δράσης είναι η ενίσχυση της επιχειρηματικότητας και την προαγωγή μιας ανταγωνιστικής οικονομίας μέσω της συμμετοχής κεφαλαίων σε επιχειρήσεις με στόχο την διεύρυνση των προϊόντων τους ή/και την υποστήριξη επέκτασης της επιχειρηματικής δραστηριότητας τους σε νέες αγορές.

- **Ταμείο Διεθνοποίησης και Εξωστρέφειας:** Η δράση στοχεύει να διευκολύνει την πρόσβαση των ΜμΕ σε εξωτερικές πηγές χρηματοδότησης που δύναται να επενδυθούν για δραστηριότητες που θα συμβάλουν στη διεθνοποίηση και εξωστρέφεια των ΜμΕ. Η δράση σκοπεύει, μέσω της παροχής εγγυήσεων, να χρηματοδοτήσει επιχειρήσεις που θα θέλουν να ενισχύσουν τη εξαγωγική τους δραστηριότητα και την διεθνοποίηση των προϊόντων ή υπηρεσιών τους

Πυλώνας 3: Ενίσχυση αυτοαπασχολούμενων και νέων

Προτεινόμενες δράσεις:

- **Μικρό-Δάνεια:** Αντικείμενο της δράσης είναι η ενίσχυση της χρηματοδότησης με την παροχή μικρο-δανείων σε αυτοαπασχολούμενους για την ευέλικτη ανάπτυξη της αυτοαπασχόλησης, καθώς επίσης και σε μικρής κλίμακας επιχειρηματικότητας σε συνδυασμό με την επιμόρφωση/ αναβάθμιση των δεξιοτήτων τους παράλληλα με συμβουλευτική υποστήριξη για την υλοποίηση του νέου εγχειρήματος τους.

Γράφημα 4: Διάρθρωση Προϋπολογισμού Προγράμματος Ανταγωνιστικότητα 21-27 ανά ΧΠ

	Χρηματοδοτικό Προϊόν	Π/Υ Δημόσιας Δαπάνης (σε εκατ. €)	Μ.Ο. Επενδυτικού Σχεδίου (σε χιλ. €)	Συμμετοχή Δημόσιας Δαπάνης	Μόχλευση Πόρων	Συνολικό Μοχλευμένο Ποσό (σε εκατ. €)	Συνολικό Ποσό (σε εκατ. €)	Αριθμός Τελικών Δικαιούχων
Δάνεια	Δάνεια για την Ανταγωνιστικότητα	231,3	50	60%	67%	154,2	385,5	7.709
	Μετατρέψιμα Δάνεια σε Επιχορήγηση	57,8	100	50%	100%	57,8	115,6	1.156
	Δάνεια για καινοτομία	57,8	100	60%	67%	38,5	96,3	964
	Μικρο-δάνεια	38,5	15	100%	0%	-	38,5	2.570
Εγγυήσεις	Εγγυήσεις για Τεχνολογίες Αιχμής (Πράσινες & Ψηφιακές)	40,0	400	80%	400%	160,0	200,0	125
	Ταμείο Διεθνοποίησης Επιχειρήσεων - Guarantee Facility	85,4	100	20%	400%	341,8	427,2	4.272
Συμμετοχή	Συμμετοχή στην καινοτομία (pre-seed / seed/series A)	110,0	200	80%	25%	27,5	137,5	688
	Συμμετοχή στη Σύμπραξη και στη Συνεργασία	42,0	400	50%	150%	63,0	105,0	210
	Συμμετοχή στην επέκταση σε νέες αγορές	56,0	200	50%	150%	84,0	140,0	560
	Μετατρέψιμη Συμμετοχή σε Δάνειο	14,0	100	50%	100%	14,0	28,0	280
	Ταμείο για την Βιομηχανία 4.0-Ψηφιακά	28,0	100	40%	150%	42,0	70,0	700
	Ταμείο για την Βιομηχανία 4.0-Πράσινα	160,0	300	40%	150%	240,0	400,0	1.333
	Σύνολο	920,9				1.222,8	2.143,6	20.566

Ο συνολικός προϋπολογισμός του προγράμματος «Ανταγωνιστικότητα 21-27» έχει κατανομηθεί στα 11 προτεινόμενα ΧΠ που αναλύθηκαν νωρίτερα στο παρόν κεφάλαιο. Στον παραπάνω πίνακα φαίνεται αυτή η κατανομή ανά ΧΠ, αλλά περιλαμβάνεται επίσης και το μέσο εκτιμώμενο ύψος του επενδυτικού σχεδίου για κάθε προτεινόμενο ΧΠ, σύμφωνα με σχετική έρευνα είτε κοστολόγηση βάσει της εμπειρίας του συμβούλου. Παρουσιάζεται και το εκτιμώμενο ποσοστό συμμετοχής της δημόσιας δαπάνης για τα προτεινόμενα ΧΠ, σύμφωνα με τα ΧΠ της προηγούμενης ΠΠ, υφιστάμενα ΧΠ που λειτουργούν σε άλλες Ευρωπαϊκές χώρες και την εμπειρία του συμβούλου. Επίσης, παρουσιάζεται και το ποσοστό της μόχλευσης των πόρων για τα ΧΠ παράλληλα με το ποσό των μοχλευμένων πόρων. Τέλος, εμφανίζεται το συνολικό ποσό της ενίσχυσης και ο αριθμός των δικαιούχων/ επιχειρήσεων.

Τα ΧΠ χωρίζονται σε 3 διακριτές κατηγορίες με βάση το είδος του ΧΠ:

- Δάνεια
- Εγγυήσεις
- Συμμετοχές κεφαλαίων

Η παρούσα στρατηγική εμφανίζεται να χρησιμοποιεί περισσότερο από άλλες ΠΠ προϊόντα συμμετοχής κεφαλαίων στην προσπάθεια να στηρίξει το οικοσύστημα των νεοφυών επιχειρήσεων και ενισχύσει την υγιή ανάπτυξη και την ανταγωνιστικότητα των ΜμΕ της Ελλάδας.

Ο διαθέσιμος προϋπολογισμός της Προτεραιότητας 3 «Βελτίωση της πρόσβασης των επιχειρήσεων σε χρηματοδότηση» του προγράμματος «Ανταγωνιστικότητα 21-27» αθροίζει σε 921 εκατ. € δημόσιας δαπάνης. Ακολουθώντας την μεθοδολογία που περιγράφεται παραπάνω, υπολογίστηκε ότι το ποσό των μοχλευμένων πόρων θα αγγίξει τα 1,2 δισ. €, πράγμα που δίνει την δυνατότητα στο πρόγραμμα Ανταγωνιστικότητα 21-27 να διαθέσει στην αγορά – μέσω των 11 προτεινόμενων ΧΠ – το συνολικό ποσό των 2,1 δισ. € ενισχύοντας συνολικά 20.566 επιχειρήσεις.

1 Introduction

Regarding the planning of the new Program Period of the NSRF 2021-2027, it is considered necessary to redesign the financial institutions¹¹ and FIs¹² and the appropriate alignment of development interventions in the country, taking into account the current needs of productive sectors of the Greek economy. In this context, it is considered important to evaluate the actions of Programming Period 2014-2020, to assess the added value of funded resources in the form of financial products as well as to identify the needs and challenges of the Greek competitive entrepreneurship under the new NSRF in combination by formulating a coherent plan for their exploitation strategy.

2 Analysis and market failures

This chapter aims to capture a clear picture of the characteristics of the Greek economy, the weaknesses of SMEs holistically, analyzing the weaknesses of the market in terms of meeting their needs in terms of access to finance on the demand side, but also as to the weaknesses to fill the financial gap in the Greek economy. These conclusions are reached through desk research, consultant experience and through primary research report.

Summary analysis of the financial situation of SMEs

➤ **Small and micro enterprises¹³**

- ❖ During the financial crisis from 2008 to 2001, revenue of small and very small enterprises decreased significantly. The turnover index of small and very small enterprises reached its lowest point in 2012. In 2012-2014, there was a relative recovery in business revenue, while there was a recession in the turnover index in the first half of 2015 due to the general climate of uncertainty and the restrictions of "capital controls" that limited economic activity.
- ❖ After 2009, small and micro enterprises showed an improvement in the export orientation, however, they continued to lag significantly behind their European counterparts and rely on domestic demand.
- ❖ In addition, there was a decrease in value added in small and very small medium-high technology enterprises, thus increasing the concentration of SMEs in industries with low use of technology.
- ❖ In the period 2014-2018, the total value added of SMEs increased 11%, with small businesses recording an increase of 26% whilst micro-enterprises recorded a decline of -12%.
- ❖ During the pandemic crisis of 2020, there was a decrease in turnover, as the turnover of small and very small enterprises decreased by an average of 17% in the first half of 2021. In the corresponding half of 2020 the turnover of small and very small enterprises had recorded an average decrease of 40%¹⁴.

➤ **Small and medium enterprises¹⁵**

- ❖ The ongoing financial crisis of 2008 had caused a sharp decline in the Greek entrepreneurial economy. Limited public spending resulted in declining revenues and consequent declining consumer spending.

¹¹ Intermediate bodies/ organizations providing the financial instruments

¹² According to the European Commission Regulation, financial instruments cover measures that do not take the form of grants, but debit securities (loans, guarantees) or equity securities (equity investments, quasi-equity investments or other equity instruments). "Guidelines on State Aid for the Promotion of Risk-Financing Investments", EC, 2021

¹³ Small businesses with less than 50 employees and the annual turnover or the total annual balance sheet does not exceed € 10 million. Very small companies with less than 10 employees and the annual turnover or the total annual balance sheet does not exceed € 2 million.

¹⁴ The impact of the pandemic on small enterprises, IMEE GSEVEE Report, 2021

¹⁵ Medium-sized enterprises with less than 250 employees and whose annual turnover does not exceed € 50 million or whose total annual balance sheet does not exceed € 43 million.

- ❖ The above contributed to the reduction of the added value of SMEs in the business economy which decreased by 40% in the period 2008-2014.
- ❖ The decrease in domestic demand for products and services, caused by the financial crisis due to the reduction of total disposable income and domestic consumption, squeezed the income of companies by 30% in the period 2008-2013.
- ❖ Profitability at EBITDA level decreased significantly (-50%), while the fixed assets of medium-sized enterprises in the period 2008-2013 decreased due to limited investment.
- ❖ The high unemployment that erupted during the ten-year economic crisis, resulted in a reduction of employment by 20% as the employment of SMEs decreased by 450,000 people in the period 2008-2014.
- ❖ The effects of the pandemic in terms of value added contributed to the reduction (19%) in the years 2019-2020.¹⁶
- ❖ In 2020, there was also a rapid decline in the turnover of SMEs, as 60% of companies stated that their turnover decreased by more than 40% compared to the same period last year.¹⁷

SME Sector Overview

- **Manufacturing:** Austerity measures, due to the multi-year economic crisis, negatively affected the manufacturing sector by changing the value added of the industry by -10%. The pandemic crisis and the restrictions imposed reduced its turnover, creating a need to support both its liquidity and operating costs.
- **Tourism:** The tourism sector, despite its high fragmentation, emerged as the most dynamically growing sector of the Greek economy, significantly increasing its turnover during the period of economic crisis. On the other hand, the pandemic crisis has virtually deactivated the industry which is in dire need of support. In addition, a significant challenge is the further improvement of the national tourism product, with the aim of increasing the average cost per visitor and enhancing the added value of the industry.
- **Trade:** The trade sector was one of the sectors that showed a sharp decline in revenue during the economic crisis due to reduced domestic demand. Nevertheless, the industry managed to recover in the period 2016-2018 mainly due to the growth of economic activity and domestic demand. The pandemic crisis has created a trend of dualism within the industry. More specifically, large companies managed to reduce their revenue reductions through e-commerce, on the contrary, smaller companies were universally affected by the closure of stores, showing increased needs for support and financing.
- **Services:** The Services sector was also significantly affected by limited domestic demand during the financial crisis, losing a significant part of its turnover and value added, while managing to partially recover during the period 2016-2018. The pandemic crisis affected subdivisions of the Services sector in different ways. More specifically, the companies operating in Transport showed a large decrease in revenue and profitability due to the restrictions imposed and the reduced tourist traffic, on the contrary, Telecommunications and Information Technology (ICT) companies showed growth and presented opportunities for the development of new products and services.
- **Construction:** Construction is the sector impacted the most, as the financial crisis reduced their revenues and profitability, while the sector did not show signs of recovery even in the period 2016-2018. The pandemic crisis has partially affected the industry by delaying the signing of contracts and the completion of projects.

SME financing

Although the Greek economy relies heavily on the operation of SMEs and despite their growth prospects, the domestic financial system appears to be inelastic in terms of offering financial products mainly to micro and small enterprises, but also to medium-sized ones as opposed to large ones. Difficult access to financing has decelerated the growth of small and medium-sized enterprises (SMEs) and therefore investments and the creation of additional added value for the economy as a whole has been challenging.¹⁸

¹⁶ SBA Fact Sheet, 2020

¹⁷ Research on the effects of the coronavirus pandemic, IME GSEVEE, 2020

¹⁸ Development Plan for the Greek Economy, 2020

In order to strengthen the economic activity of companies during the financial crisis, companies turned to financing through the banking system. A small percentage of applicants received the full amount of the requested loan. During the period 2008-2014, Greece was in a difficult position compared to other EU countries as it recorded one of the highest rejection rates in the acquisition of FIs.¹⁹

Eighty five percent (85%) of the companies that received a bank loan were used to cover the working capital. Only 14% of Greek companies invested in land, facilities, equipment, or vehicles.

High lending rates was the biggest weakness of the financial system in 2011 as it prevented several businesses from applying for a loan, while extensive bureaucracy remained a major hurdle for the process.

To address the effects of the pandemic crisis in 2020, businesses continued to prefer bank lending and credit as a means of support by a very large percentage compared to 2019, while the goal was to increase working capital more than investment activities. Greece in 2020 recorded the highest percentage (12%) in probability of rejection of access to financing compared to the rest of the European Union, as it remained similar to the economic crisis.

Analysis of primary research results

The survey involved 773 SMEs so far, from all regions and most industries (excluding the primary sector). The purpose of the research analysis is to investigate the challenge of finding funding as well as to highlight the financing needs of SMEs.

The analysis is structured in the following sections:

- Demographics of SMEs
- Access of SMEs to finance
- Future demand and relative financing needs

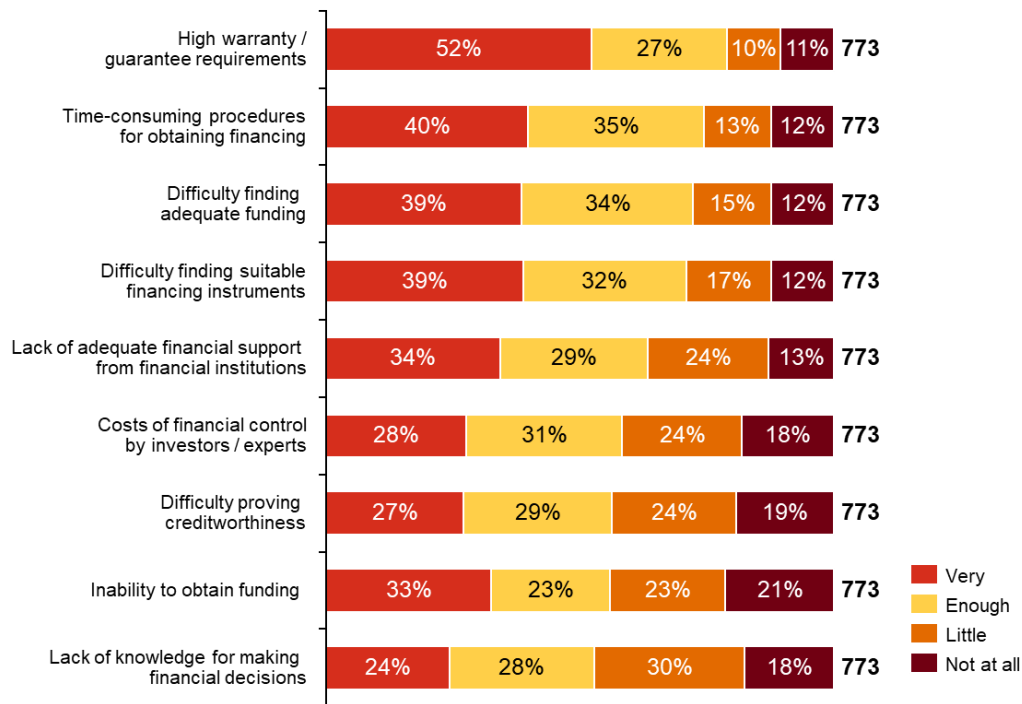
Demographics of SMEs

- The three most dominant business sectors of the companies surveyed are **other services** (31% with 236 companies), **trade** (28% with 216 companies) and **manufacturing** (13% with 97 companies).
- The majority of companies operate in **Attica** (26%), followed by **Central Macedonia and Thrace** (16%) and **Eastern Macedonia** (10%).
- The majority of companies (79%) has 0-9 employees. These companies are considered **very small**.
- The majority of the companies keeps their business active for more than 5 years; specifically, from 5 to 10 years 15%, whilst over 10 years 65%. These companies are considered **mature**.

¹⁹ Survey on the Access to Finance for Enterprises, ECB

Access of SMEs to finance

Figure 1. Factors affected the ability of companies to access finance

Source: Results of primary research - PwC analysis

According to the research, the 5 main reasons limiting the development of SMEs are the following:

- High interest rates or guarantees (58.5%)
- Time-consuming procedures for obtaining funding (45%)
- The difficulty of finding adequate funding (44%)
- The difficulty of finding suitable financial instruments (44%)

The main factors affected the ability of companies to access finance are:

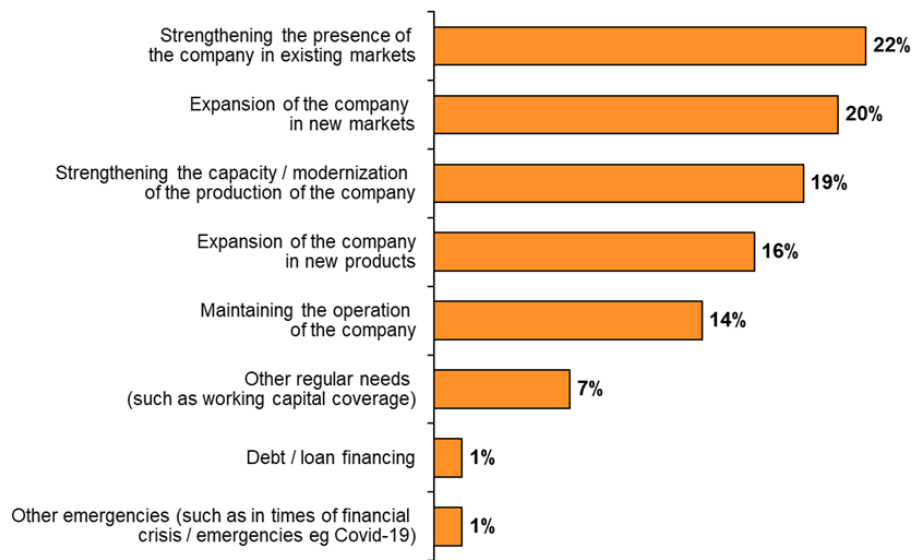
- High taxation (16%)
- Inability to finance the necessary investments (11%)
- Limited demand in the local market (11%)
- Price competition (8%)
- High borrowing costs (8%)

Future demand and relative financing needs

Regarding future financing demand, the six (6) preferred financial instruments chosen by the companies are the following:

1. Public grants (68%)
2. Tax exemptions (49%)
3. Repayable advances (46%)
4. Repayable loans (45%)
5. Favorable rate loans (short-term and long-term) (35%)
6. Micro-loans (<25,000 €) (32%)

Figure 2. Reasons for financing

When companies were asked to indicate the most important reason why they are looking for funding, 22% said they want reinforcement in existing markets, whilst 20% is looking for expansion into new markets.

Type of investment to be financed	Within 1-3 years
Strengthening research and innovation capabilities	
Development and/ or improvement of infrastructure (laboratories, equipment) for research and innovation	38%
Aid for the experimental development of innovative products and services	21%
Aid for mass production of innovative products and services	18%
Aid for the commercialization of innovative products and services	19%
Utilization of state-of-the-art technologies and technological upgrade	
Utilization of digital technologies (production process, supply chain, sales, management, organization)	42%
Enhancing the development, production and commercialization of technological solutions and applications	27%
Upgrading the digital and technological infrastructure of the company	45%
Enhancing extroversion or even the internationalization of the company	
Promoting cooperation and interconnection of productive and technological solutions	21%
Financing intangible investments (eg licenses, patents) and expansion into new markets	16%
Aid for standardization and quality systems that facilitate export activity	16%
Aid for the production of branded Greek products	16%
Promoting digital transformation	
Development of activities such as e-commerce, digital marketing, digital ordering systems	41%
Upgrading the digital skills of the staff	33%
Enhancing energy efficiency and environmental footprint	
Improving energy efficiency and energy savings for the company	31%
Development of "smart" energy systems for the production and storage of energy through the use of RES.	21%
Promoting the circular economy to reduce the environmental footprint.	21%
Enhancing employment	
Development of employment and entrepreneurship of the company in sustainable and modern sectors (eg ICT, Science, Technology, Engineering and Mathematics, Tourism, etc.).	27%
Personnel skills upgrading, requalification or retraining	30%
Strengthening the liquidity of the company and financing the working capital for:	
Regular needs (such as working capital coverage)	49%
Emergency needs (such as economic crisis, pandemics (e.g. Covid-19) etc.)	42%
Debt/ loan refinancing	30%
Other	8%

Source: Results of primary research - PwC analysis

The main financing needs of companies in the next three years will concern increasing their liquidity for financing of working capital for regular needs (49%) and emergencies (42%), while their investment needs for financing will concern upgrading digital and technological infrastructure (45%), as well as development of activities such as e-commerce, digital marketing, digital ordering systems (41%). This is followed by the development and/ or improvement of infrastructure (laboratories, equipment) for research and innovation (38%) and the improvement of energy efficiency and energy savings for the company (31%).

Table 1. Average funding each company wishes to apply for in the next three years (in thousand €)

FIs \ Type of company	Self-employed	Very small companies	Small companies	Medium-sized companies
Loan instruments	34	291	597	3.281
Equity/ co-investment instruments	56	139	250	2.000
Microcredit	17	25	-	-
Combination of financial instruments	55	207	423	-
Repayable advance	19	69	156	250
Leasing	15	113	138	125
Other	32	112	450	500

Market Failures

The analysis of existing demand and the financing needs as analyzed above revealed long-term weaknesses for the financing of SMEs which are analyzed in three categories and follow the process of meeting the needs from the side of demand. The first category of weaknesses concerns the factors which, from the initial stages of obtaining a financing, made it difficult for SMEs to access Financial Institutions and Financial instruments. Given the adequate access to finance, the second category of weaknesses concerns the factors that prevented the maximization of the use of FIs by companies and the last category concerns the factors that contributed to the ultimate inability to meet their financial needs based mainly on the amount offered and their categories.

Category 1: Factors of limited access of SMEs to the financial system

- **High guarantees/ guarantees:** It concerns the high interest rates or guarantees that are prerequisites for the utilization of FIs where there is a financial commitment with the provision of equity and guarantees.
- **Time-consuming procedures for obtaining financing:** Extensive bureaucracy complicates the process of obtaining business financing. This is due to the low rate of application processing as a result of both procedural and substantive management issues.
- **Difficulty proving creditworthiness:** New companies do not have the operational history that banks typically use to assess their creditworthiness while the cost of the audit, both for assessing the creditworthiness of SMEs and for evaluating investment by the financial system also appears to be high in relation to the added value of the investment, which makes SME investment plans to be financed by the financial system unattractive.

Category 2: Factors that hampered financial planning and investing in SMEs

- **Lack of knowledge for financial decision making:** The lack of skills found in many micro and small enterprises to make sound financial decisions.
- **Asymmetric information:** The availability of information on financial instruments and the process of participating in financing seems to be asymmetric from business to business. It is also found that the media of the financial institutions are unable to inform all enterprises and especially the small enterprises, while at the same time it seems that the large enterprises have more timely and accurate information.

Category 3: Failure to meet financial needs

- **Unfriendly business / investment environment:** The Business Confidence Index (BCI) provides information on future developments in production, orders and stocks of finished

products in industry, etc. The index in Greece is at a lower level compared to EU countries from in 2009 to 2020.

- **Financial leverage:** If businesses wish to be involved in the financing process, they are required to bear the cost and risk of capital leverage, thus increasing the chances of successful implementation of the investment plan and the number of investment plans funded.
- **Low productivity of SMEs / low return on investment:** There are structural difficulties in making investments since companies have relatively low returns which due to low productivity, resulting in the expansion of non-performing loans and the contraction of "soft" financing²⁰, i.e. financing such as grants that do not have an immediate requirement for return on investment.
- **Limited funding from foreign investors:** Over time, until 2016-2017, Greece did not attract funds from abroad and relies mainly (90% -95%) on domestic funding sources. Greece has one of the highest external funding gaps in the Eurozone, which measures the perceived difference at different levels of business between the need for external capital.

3 Analysis of existing supply

This chapter intends to summarize the financial instruments that were available to small and medium-sized enterprises in Greece as well as the budget allocated to enterprises for the programming period 2014-2020 (with the year of completion of their affiliation in 2023).

COSME

- During the Programming Period 2014-2020, it provided financing through loans with favorable terms and / or guarantees (Loan Guarantee Facility LGF) and supported - among other things - the facilitation of access to finance. By 2018, Greek SMEs had absorbed 6.1% of the total investment volume of the LGF mechanism of the COSME program, which amounts to approximately € 1.4 billion.
- It also provided incentives to reduce investment risk in Equity Facility for Growth (EFG). The COSME EFG mechanism made direct investments in privately managed venture capital funds that would invest in SMEs (usually in the process of expansion and development). These venture capital funds will provide equity financing and mezzanine financing, such as subordinated loans or equity financing. The total expected volume of investments of the EFG facility in eligible final beneficiaries amounted to more than € 771 million at the end of 2018, but only 38 investments in eligible final beneficiaries were made in 12 countries and the total amount of investments in eligible final beneficiaries was 300. € 1 million. Specifically, the Greek market absorbed 20% of what corresponds to approximately € 60 million.
- COSME also funded actions that promoted entrepreneurship, competitiveness and business networking.

EaSI

The provision of microfinance through financial intermediaries was made possible by their support from the EIB through the EaSI Guarantee Instrument which provided a total of over € 12 million to Greek systemic banks, in order to provide guarantees without which microfinance would not be possible, due to high investment risk.

InnovFin

InnovFin supported high-risk projects that were more difficult to assess than traditional investments, which therefore had difficulties in accessing financing. Funding was to support research and innovation for small businesses and early-stage businesses - from small technology start-ups to large research institutes and circular economy companies. Specifically, in Greece, the available budget for SMEs through the program was € 100 million during the PP of 2014-2020.

²⁰ All interventions that favor the development of businesses through the provision of public facilities. These are financial instruments available on more favorable terms than the traditional ones, for the support of investments and the development of companies and associations, through various types of subsidies, "Strengthening Strategic Value Chains for a future ready EU Industry", EC, 2018

Financial system

Below the current situation and evolution of financial lending and debt to companies is analyzed. The source of data is the Bank of Greece taking into account all systemic and cooperative banks.

- Business loans account for the majority of the balance of stock borrowed from banks. Focusing on SMEs, they seem to consistently occupy about 1/3 of the borrowed resources for the years 2017 to 2020, while the reduction of the loan balance from 2017 to 2020 is 34%
- The high demand of companies for financing through loans does not seem to be met by financial institutions as new loans for SMEs have a steady downward trend from 2014 to 2019.
- In September 2021 the NPLs reach a total of 25.5 billion or 16.4% of NPLs, of which 67% consist of business loans.
- In recent years, SME percentages of SMEs have decreased from 2017-2020, while over time the largest percentages of SMEs come from very small companies.

In conclusion, the flows of business loans to SMEs are decreasing more and more, a fact which proves the inability to access financing. However, at the same time there is a large proportion of NPL by SMEs, most likely due to either a lack of good financial planning on the part of companies or due to their limited revenue and profitability, taking into account the multi-year crisis and the recent pandemic, which caused difficulties in repayment of loans, resulting in the widening of the NPL index.

NSRF 2014-2020

By December 2021, NSRF 2014-2020, 172 active calls have been issued for a total budget (public expenditure) of € 11.74 billion, which corresponds to 146% of the total budget of the Program (€ 8.03 billion after the integration of € 1.6 billion of REACT-EU resources). Almost one third of these resources have been allocated to lending (TEPIX II and Guarantee Fund) and equity funds for SMEs. The specific FIs were provided to the market by the Hellenic Development Bank (HDB).

Table 2: Budget and percentages on the total budget of lending actions of NSRF2014-2020 (in € million)

	Budget	Disbursed Resources	Percentage on the Fund's budget
TEPIX II	1.003,3	862	85%
Guarantee Fund	2.250	1.704	75%
Guarantee Fund EIF	100	10,5	11%
EQUIFUND	448	211,5	47%
Total	3.801,3	2.778	

Source: NSRF, PwC Analysis

* NSRF resources and other resources are included

In addition to NSRF, resources were allocated to businesses and through the co-financed programs, the Program "Environment, Energy and Climate Change" and the Recovery and Resilience Facility as will be analyzed in section 4.

Hellenic Development Bank of Investments (HDBI)

In addition to HDB that provides FIs (such as loans and guarantees) to companies, HDBI provides financing to SMEs through equity investment of its resources to capital companies, which were obliged to invest in SMEs. HDBI undertook the management of the resources of the ministry of economy coming from the national part of the Public Investment Program for the execution of the following projects (indicative):

- Equity to newly established venture capital schemes that will invest through convertible bonds - bonds with "Debt Fund"
- Equity to newly established venture capital schemes that will invest in research and development companies in the field of technology of the 4th Industrial Revolution

- Equity to investment schemes aimed at the development of companies producing and promoting branded products “Made in Greece”
- Equity to investment schemes aimed at supporting companies in need of restructuring / reorganization and active in production and processing
- Co-Investment Fund
- AccelerateTT Fund

4 Co-financed Programs 2021-2027

After analyzing the resources allocated to Greek businesses during the previous PP 2014-2020, this chapter intends to briefly present the projected offer of financial products by the competent financial instruments of the NSRF.

The total budget of the NSRF 2021-2027 amounts to € 26.2 billion of which € 20.9 billion constitute the Union participation through the European Regional Development Fund (ERDF), the Cohesion Fund (CF), the European Social Fund (ESF +), the Fair Transition Fund (TFF) and the European Maritime, Fisheries and Aquaculture Fund (EMFAF) and € 5.3 billion.

In the framework of the new NSRF entitled "**Corporate Regional Development Pact 2021-2027**" the new development priorities of the country are reflected in which the following programs are included regarding the financing of SMEs through FIs:

1. Competitiveness 2021-2027
2. Environment Energy Climate Change 2021-2027
3. Recovery and Resilience Facility

Competitiveness 2021-2027

The "Competitiveness" Program 2021-2027 aims to strengthen SMEs and is structured in three main Priorities, which are related to the policy objectives of the NSRF 2021-2027 and are analyzed in individual specific objectives. In total, the Competitiveness Program 2021-2027 - with a budget of approximately € 3.9 billion in public expenditure, of which € 3.1 billion comes from Community funds from the ERDF and ESF Funds

Environment Energy and Climate Change 2021-2027

The "Environment, Energy and Climate Change" Program for the period 2021-2027 is designed in the framework of Policy Objective 2 of the NSRF 2021-2027 to promote "a greener Europe with low carbon emissions, by promoting the transition to clean forms of energy, green and blue investments, the circular economy, climate change adaptation, risk prevention and management and sustainable urban mobility ". In addition, it is the main Sectoral Program of the NSRF for the implementation of the Business Planning of the competent Policy Body, of the Ministry of Environment and Energy. In total, the " Environment, Energy and Climate Change 2021-2027" Program - with a budget of approximately € 3.7 billion in public expenditure, of which € 1.8 billion comes from Community funds from the ERDF fund and € 1.9 billion from cohesion fund.

Recovery and Resilience Facility

Recovery and Resilience Facility aims to develop economic efficiency by fostering innovation, digital transformation, environmental protection, and promoting social cohesion by 2026. Greece is requesting all the resources it can receive in the under the Recovery and Resilience Fund, i.e. € 30.9 billion through grants and loans.

5 Proposed strategy for the use of financial products for PP 2021-2027

In order to meet the needs of SMEs and due to all the weaknesses for access to finance of companies analyzed in the above chapters, it is proposed to provide and use FIs in view of the new programming period 2021-2027, offering a more flexible, sustainable and innovative way of financing. The design and development of the proposed strategy for the use of FIs was captured taking into account two main components, which are the following:

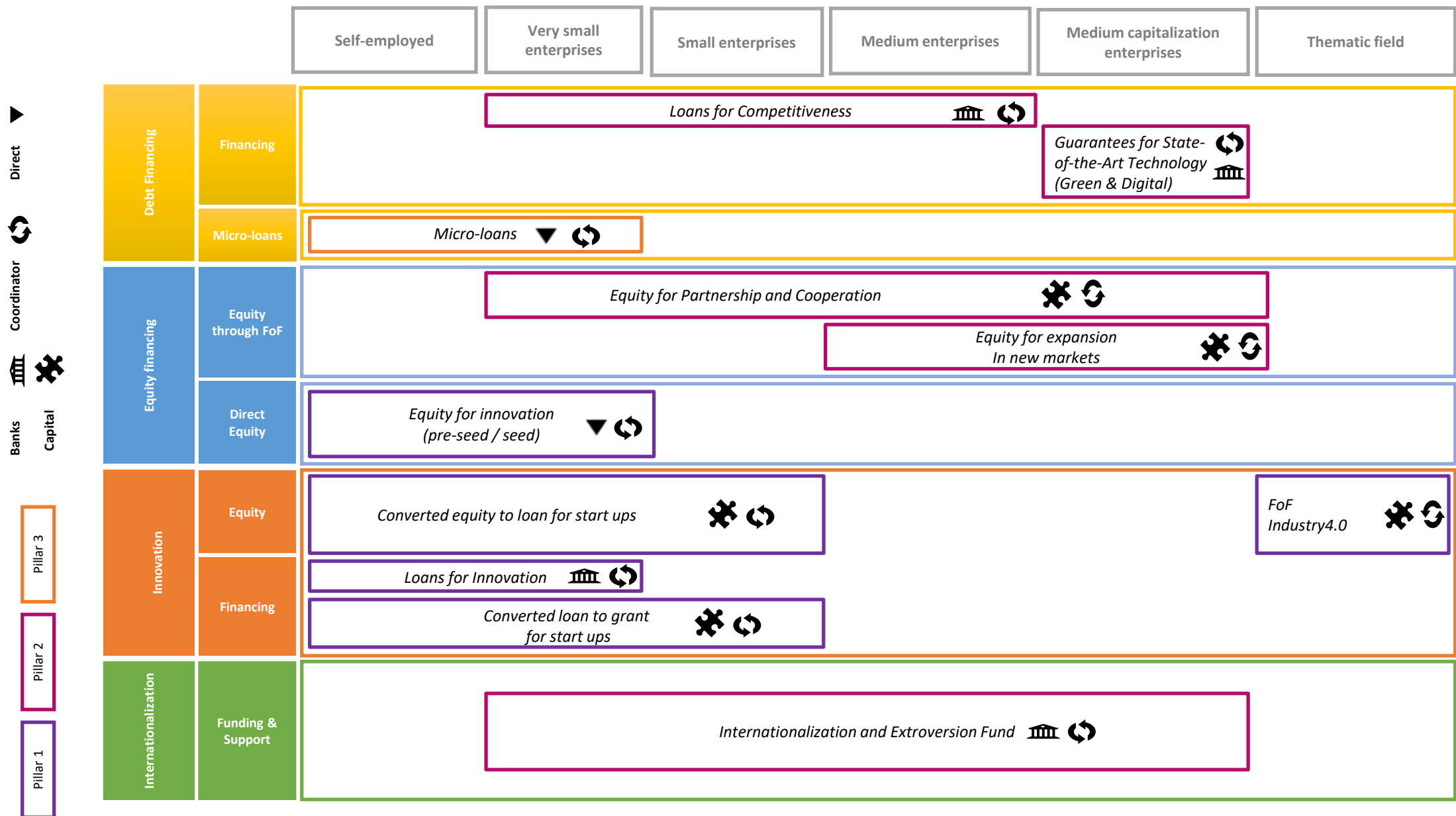
A) Types of financial products and main categories of investments

- 1) Loan financing
- 2) Equity financing
- 3) Innovation
- 4) Internationalization & extroversion

B) Target groups for financing actions

- 1) Self-employed
- 2) Very small enterprises
- 3) Small enterprises
- 4) Medium enterprises
- 5) Medium capitalization enterprises
- 6) Thematic field

Below is the matrix of financial instruments in which each sub-action has been colored according to the Strategy Pillar. Also, for each sub-action, the body and the way in which the action will allocate funding to companies is depicted.

Pillar 1: Strengthening research and innovation capabilities and utilizing advanced technologies to develop innovative high value-added products and services

Proposed actions:

- **Equity for Innovation (pre-seed / seed):** capital in companies with the aim of highlighting, promoting and strengthening innovation through the development of innovative products and services of high added value, through the utilization of research results and their integration into the production process. In this context, projects for the establishment and initial development of companies by research centers, universities, or entrepreneurs / companies with seed capital will be supported.
- **Converted Loan to Grant for Start-ups:** The action aims to finance start-ups to invest in cutting-edge innovative high-tech projects - In the event of a low-yield investment project, part of the loan is converted into a grant.
- **Loans for innovation:** The action aims to strengthen the Research-Development-Innovation field by financing the provision of loans with or without the possibility of providing guarantees to start-ups, self-employed entrepreneurs and micro-enterprises, in order to develop new innovative products or services and new innovative technologies and practices for the production of products and services
- **Converted Equity to Loan for Start ups:** The action aims to finance start-ups to invest in cutting-edge innovative high-tech projects - In case the investment plan presents high Beneficiary may convert part of equity into a loan.
- **FoF for Industry 4.0:** The action aims to invest in large-scale innovative technology projects, with a large prerequisite budget and high potential impact. Aimed at SMEs, and mid-cap companies, active in the field of innovation and cutting-edge technologies.

Pillar 2: Supporting SMEs that do not have access to the financial system

Proposed actions:

- **Loans for Competitiveness:** The aim of the action is to strengthen entrepreneurship and promote a competitive economy by providing loans with or without the possibility of providing guarantees to SMEs. This action proposes a loan-guarantee facility to facilitate access to finance for SMEs and small and medium-sized enterprises in particular, in order to commit more resources through leverage and to promote the recycled nature of resources.
- **Guarantees for State-of-the-art Technology (Green & Digital):** The aim of the action is to strengthen entrepreneurship and promote a competitive economy by providing guarantees to medium-sized companies to finance green and digital innovative technologies. The action concerns companies that do not have a well-established financial presence in the market and wish to develop and implement cutting-edge technologies on a pilot basis.
- **Equity for Partnership and Cooperation:** The object of the action is the strengthening of innovative entrepreneurship through the participation of funds in companies or business schemes in order to highlight, promote and strengthen the partnership and cooperation between SMEs with the aim of business development or expansion into new or existing production lines (e.g. diversification) through the verticalization or horizontalization of enterprises.
- **Equity for Expansion in New Markets (Fund of Funds):** The object of the action is to strengthen entrepreneurship and promote a competitive economy by providing equity to companies with the aim of expanding their products and / or supporting the expansion of their business activity. in new markets.
- **Internationalization and Extroversion Fund:** The action aims to facilitate SMEs' access to external sources of funding that can be invested in activities which will contribute in the internationalization and extroversion of SMEs. The action aims, through the provision of guarantees, to finance companies that want to strengthen their export activity and the internationalization of their products or services.

Pillar 3: Supporting the self-employed and young entrepreneurs

Proposed actions:

- **Micro-Loans:** The object of the action is to increase funding by providing micro-loans for the flexible development of self-employment, as well as in small-scale entrepreneurship in combination with the development of skills along with consulting support for the implementation of their new venture.

Financial Product		Public Spending Budget (in mil. €)	Average Investment Plan (in thousands €)	Public Spending Contribution	Leverage	Total Leveraged Amount (in mil. €)	Total Amount (in mil. €)	Number of Beneficiaries
Loans	Loans for Competitiveness	231,3	50	60%	67%	154,2	385,5	7.709
	Convertible Loans to Grant	57,8	100	50%	100%	57,8	115,6	1.156
	Loans for Innovation	57,8	100	60%	67%	38,5	96,3	964
	Micro-loans	38,5	15	100%	0%	-	38,5	2.570
Guarantees	Guarantees for cutting-edge technologies (Green & Digital)	40,0	400	80%	400%	160,0	200,0	125
	Internationalization of SME's- Guarantee Facility	85,4	100	20%	400%	341,8	427,2	4.272
Equity	Equity Investment for Innovation (pre-seed / seed/series A)	110,0	200	80%	25%	27,5	137,5	688
	Equity Investment for Clustering and Cooperation	42,0	400	50%	150%	63,0	105,0	210
	Equity Investment for Diversification of SME's (new markets)	56,0	200	50%	150%	84,0	140,0	560
	Convertible Grant to Loans	14,0	100	50%	100%	14,0	28,0	280
	Industry 4.0 Fund – Digital Technologies	28,0	100	40%	150%	42,0	70,0	700
	Industry 4.0 Fund – Green Technologies	160,0	300	40%	150%	240,0	400,0	1.333
Total		920,9				1.222,8	2.143,6	20.566

The total budget of the "Competitiveness 21-27" program has been distributed to the 11 proposed FIs that were analyzed earlier in this chapter. The table above shows this breakdown by FI, but also includes the average estimated amount of the investment plan for each proposed FI, according to relevant research or costing based on the experience of the consultant. The estimated share of public expenditure for the proposed FIs is also presented, according to the FIs of the previous PP, existing FIs operating in other European countries and the experience of the consultant. Also, the percentage of leverage of resources for FI is presented along with the private contribution amount/ leverage. Finally, the total size of estimated amounts, including private contribution (leverage) and the number of beneficiaries/ companies are displayed.

FIs are divided into 3 distinct categories based on the type of FIs:

- Loans
- Guarantees
- Equity

This strategy appears to use more capital investment products than other FIs in an effort to support the start-up ecosystem and enhance healthy growth and development. competitiveness of Greek SMEs. The available budget of Priority 3 "Improving business access to finance" of the "Competitiveness 21-27" program is € 921 million in public expenditure. Following the methodology described above, it was estimated that the amount of leveraged resources will reach € 1.2 billion, which enables the Competitiveness 21-27 program to market - through the 11 proposed FIs - the total amount of € 2.1 billion supporting a total of 20,566 companies.

2022 PwC. Με επιφύλαξη όλων των νόμιμων δικαιωμάτων. Η επωνυμία 'PwC' αναφέρεται στο δίκτυο των εταιρειών μελών/ ή σε μία ή περισσότερες από τις εταιρείες μέλη, κάθε μία από τις οποίες αποτελεί μια ξεχωριστή νομική οντότητα. Για περισσότερες πληροφορίες, παρακαλούμε επισκεφθείτε το www.pwc.com/structure. Στην PwC, στόχος μας είναι η δημιουργία κλίματος εμπιστοσύνης στην κοινωνία και η επίλυση σημαντικών προβλημάτων. Είμαστε ένα δίκτυο εταιρειών σε 157 χώρες με περισσότερα από 250,000 στελέχη που δεσμεύονται να παραδίδουν ποιοτικό έργο στις ελεγκτικές, φορολογικές και συμβουλευτικές υπηρεσίες που αναλαμβάνουν.